

Menntafléttan

Námssamfélag í skóla- og frístundastarfi

Mat á Menntafléttu 2021–2023

Skýrsla frá matsteymi

Anna Kristín Sigurðardóttir
Ellen Dröfn Gunnarsdóttir
Gunnar Gíslason
Ingileif Ástvaldsdóttir

2024

Menntafléttan: Námssamfélag í skóla- og frístundastarfi.
Mat á Menntafléttu 2021-2023.
Skýrsla frá matsteymi.

Höfundar skýrslu: Anna Kristín Sigurðardóttir, Ellen Dröfn Gunnarsdóttir
Gunnar Gíslason og Ingileif Ástvaldsdóttir
30. apríl 2024

Efnisyfirlit

Helstu niðurstöður – samantekt	4
Inngangur	5
Forsendur mats og matsspurningar	5
Matsspurningar	7
Menntafléttan – skipulag, samstarf og umfang	8
Menntafléttan sem starfsþróun	8
Skipulag Menntafléttunnar	9
Samstarf.....	10
Niðurstöður mats	10
Þátttakendur í námskeiðunum.....	11
Fjöldi þátttakenda eftir skólastigum og námskeiðum.....	11
Bakgrunnur þátttakenda	15
Námsígrundun (námsígrundunardagbók)	17
Mat þátttakenda í lok námskeiðs.....	20
Skipulag námskeiðanna	22
Áhrif þátttöku á eigin hæfni	24
Áhrif á myndun námssamfélags í skólum.....	25
Stuðningur skólastjórnenda	27
Breyttir starfshættir vegna þátttöku í námskeiðunum	28
Heildarupplifun af námskeiðinu	29
Sólarsögur – dæmi um vel heppnaðar breytingar	30
Hugrún Anna Stefánsdóttir, Grandaborg	30
Lea Valdís Bergsveinsdóttir, Stakkaborg	31
Grunnskólastjórnendur á Vestfjörðum og Vesturlandi.....	31
Guðbjörg Þóra Jónsdóttir og Christiane L. Mueller, Bláskógaskóli Laugarvatni	32
Ingunn Rós Valdimarsdóttir, Heiðarskóli Reykjanesbæ	32
Marta Sigmarsdóttir, Grunnskóla Vestmannaeyja.....	33

Sigrún Helga Snæbjörnsdóttir, Síðuskóli	33
Aðalheiður G. Halldórsdóttir, Helgafellsskóli, Mosfellsbæ	34
Paulína og Hrönn, Grunnskóli Snæfellsbæjar.....	34
Bergljót K. Ingvadóttir, Varmárskóli, Mosfellsbæ	35
Viðhorf skólastjórnenda	35
Myndun námssamfélags í skólanum	36
Þróunarhringurinn sem verkfæri til skólaþróunar	37
Að gera námssamfélögin hluta af menningu skólans	38
Frumkvæði og virkni stjórnenda í námssamfélagi	38
Áhrif af þátttöku á starfshætti einstaklinganna eða á skólastarfið sem heild	39
Önnur atriði um Menntafléttu	41
Samantekt og lokaorð	42
Þátttakendur – bakgrunnur og virkni	42
Ávinningur varðandi aukna þekkingu og hæfni.....	43
Um myndun námssamfélags í skólum og þróunarhringinn	43
Lokaorð og ályktanir um framhaldið	44
Heimildir	46

Helstu niðurstöður – samantekt

- Námskeið Menntafléttu fengu góðar viðtökur og margir skráðu sig til leiks. Þátttakendur voru frá öllum skólastigum og dreifðust víða um landið. Dreifingin var einnig talsverð varðandi starfsaldur, lífaldur og menntun.
- Talsvert brottfall var úr öllum námskeiðunum, sérstaklega fyrra árið þegar faraldur vegna Covid-19 gekk yfir.
- Þátttakendur voru almennt ánægðir með skipulag námskeiðanna og þá sérstaklega seinna árið. Mikill meirihluti þátttakenda töldu leiðtogahæfni sína hafa styrkst og sögðust hafa séð nýjar leiðir til að þróa og bæta kennslu sína, en nokkuð færri sögðust þó hafa gert breytingar. Bjartsýni ríkti um að vinnulag Menntafléttu verði hluti af daglegu starfi í framtíðinni.
- Í um helmingi þeirra skóla sem tóku þátt virðist sem hafi tekist að mynda námssamfélag í kringum þátttakendur á Menntafléttu. Í flestum tilfellum þó meðal tiltölulega lítils hóps kennara. Betur gekk að mynda námssamfélag seinna árið heldur en það fyrra.
- Flestir töldu þróunarhringinn gagnlegt verkfæri til að mynda námssamfélag, um það voru þó skiptar skoðanir. Betur gekk að festa hann í sessi seinna árið heldur en það fyrra.
- Markmið með Menntafléttu voru metnaðarfull og skipulag í samræmi við bestu þekkingu á árangursríkri starfsþróun kennara. Nálgunin felur í sér róttækar breytingar bæði á starfsháttum og menningu skóla og þarf að gera ráð fyrir að nokkur ár taki að innleiða slíkar breytingar. Jákvæð viðbrögð frá þátttakendum eru hvetjandi til að halda áfram á sömu braut og mikilvægt er að hafa í huga að halda dampi í nokkur ár í viðbót. Til að stuðla að betri árangri mætti leita leiða til að styrkja skuldbindingu þátttakenda og að tryggja handleiðslu við kennara inni í skólunum.

Inngangur

Menntafléttan: námssamfélög í skóla- og frístundastarfi (MF) er starfsþróunarverkefni sem unnið er í samstarfi Menntavísindasviðs Háskóla Íslands, Háskólans á Akureyri og Kennarasambands Íslands sem hófst formlega haustið 2020 og stendur til vors 2023. Mennta- og menningarmálaráðuneytið veitir fjárhagslegan styrk til verkefnisins.

Matsteymi MF hefur safnað gögnum um framgang námskeiða frá vormisseri 2021 og fram til vors 2023. Áfangaskýrsla var birt í júní 2022 og voru niðurstöður nýttar til að aðlaga og þróa námskeið MF áfram.

Í matsteymi eru Anna Kristín Sigurðardóttir, prófessor við Menntavísindasvið HÍ, Ellen Dröfn Gunnarsdóttir, sérfræðingur á Menntavísindastofnun HÍ, Gunnar Gíslason, forstöðumaður Miðstöðvar skólaþróunar við Háskólann á Akureyri og Ingileif Ástvaldsdóttir, einn af verkefnisstjórum MF og aðjunkt við Menntavísindasvið HÍ. Oddný Sturludóttir, verkefnisstjóri MF, var matsteyminu til aðstoðar eftir þörfum.

Í skýrslunni eru rifjaðar upp forsendur matsins og matsspurningar og skipulagi og umfangi Menntafléttu lýst. Þá er gerð grein fyrir þeim gögnum sem þegar hefur verið safnað um þau Menntafléttunámskeið sem er lokið. Í lokin er stutt samantekt á helstu niðurstöðum.

Forsendur mats og matsspurningar

Matið byggist annars vegar á markmiðum verkefnisins í heild og hvers námskeiðs og hins vegar á verkefnaáætlun um verkefnið þar sem fjallað er um hugmyndafræði MF hvað varðar inntak og aðferðir. Matið er framkvæmt með þrenns konar tilgang í huga. Í fyrsta lagi að vera leiðbeinandi um skipulag og framkvæmd eftir því sem verkefninu vindur fram, í öðru lagi að safna gögnum sem nýta má í lokamati á því hvernig verkefnið gekk og í þriðja lagi að gera gögn aðgengileg rannsakendum sem kjósa að kafa dýpra í afmarkaða þætti verkefnisins. Til þess að þetta sé unnt var sambærilegum gögnum safnað um öll námskeiðin.

Markmið MF eru tilgreind í fjárveitingarbréfi mennta- og menningarmálaráðherra frá 14. október 2020. Þar segir að námskeiðin skuli efla leiðtoga og námssamfélög kennara og starfsfólks í leik-, grunn- og framhaldsskólum í:

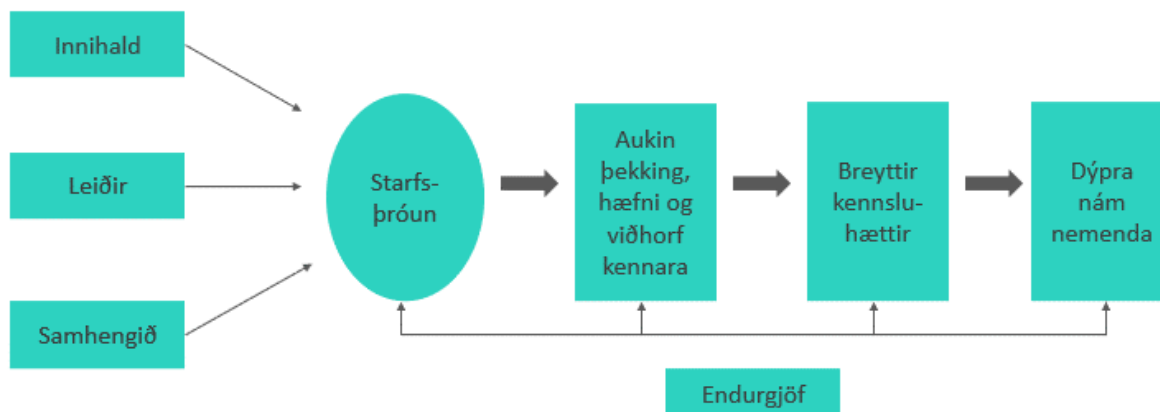
- læsi og íslensku, náttúrufræði, raungreinum og stærðfræði
- þverfaglegum þáttum náms og kennslu, og félagslegum þáttum sem tengjast heilbrigði, félags- og tilfinningahæfni, skólamenningu, námsmati og þátttöku í skóla margbreytileikans
- einnig verði þróuð námskeið sem efli skólastjórnendur í kennslufræðilegri forystu og eflingu lærdómssamfélags

Samkomulag við mennta- og barnamálaráðuneytið var endurnýjað 2023 um áframhald MF námskeiðanna, en með mun minna umfang og áherslu á að gera námskeiðin opin á vef. Matið sem birt er hér nær ekki til þessa hluta verkefnisins.

Námskeiðin eru byggð upp samkvæmt bestu þekkingu á því sem einkennir starfsþróun sem líkleg er til að stuðla að faglegu námi og leiða til breytinga á kennsluháttum samkvæmt Boylan og Demack (2018) og Forde og McMahon (2019). Þau leggja m.a. áherslu á að áhrif kennara á aðstæður og innihald séu tryggð, að starfsþróun fari fram í tengslum við þarfir kennara í daglegu starfi, að starfsþróun nái yfir lengri tíma og að lokum að hún byggi á samstarfi og faglegri ígrundun. Gert er ráð fyrir að þátttakendur myndi námssamfélag á eigin starfsstað um afmörkuð viðfangsefni. Svokallaður þróunarhringur er verkfæri sem ætlað er að styðja kennara í þessu verkefni (sjá t.d. Oddný Sturludóttir o.fl., 2021).

Matinu er m.a. ætlað að tryggja að form og fyrirkomulag allra námskeiðanna séu í samræmi við þá hugmyndafræði sem lagt er upp með. Þess vegna beinist það bæði að framkvæmd námskeiðanna og afrakstri þeirra. Starfsþróun kennara og annars starfsfólks menntakerfisins er ætlað að hafa margvísleg jákvæð áhrif. Þegar vel tekst til leiðir hún til aukinnar þekkingar og hæfni þeirra sem taka þátt, breytinga á starfsháttum og betri árangurs nemenda.

Mikilvægt er að mat á starfsþróun nái til allra þessara þátta að mati Murrey (2014) þar sem bæði ferlið sjálft er metið sem og árangur. Líkan Murray (2014) er nýtt sem rammi um matið (Mynd 1). Þó skal tekið fram að matið nær ekki til síðasta þáttarins í líkaninu, þ.e. náms nemenda, sem þó er mikilvægasti afrakstur faglegrar starfsþróunar en jafnframt sá sem hvað flóknast er að meta.

Mynd 1. Líkan um faglega starfsþróun (frá Murray, 2014, bls. 12)

Stýrihópur er ábyrgur fyrir matinu í heild en matsteymi heldur utan um framkvæmd þess, þ.e. gagnaöflun, skýrslugerð o.fl. Til að stuðla að endurgjöf til skipuleggjenda í samræmi við líkan Murray (2014) var gerð áfangaskýrsla eftir fyrra árið, auk þess sem matsteymi upplýsti stýrihóp reglulega um niðurstöður. Á grundvelli þeirra voru nauðsynlegar breytingar gerðar. Þess er gætt að söfnun og varðveisla upplýsinga sé í samræmi við Persónuverndarlög nr. 90/2018.

Matsspurningar

Matsspurningar beinast að framkvæmd hvers námskeiðs, námi þátttakenda og afrakstri. Þær eru:

1. Hversu margir ljúka námskeiðunum og hvernig dreifast þeir með tilliti til landfræðilegrar staðsetningar, skólastigs, starfsaldurs, lífaldurs og menntunar?
2. Hvernig birtist virkni þátttakenda í námskeiðunum (brottfall, mæting, þróunarhringir o.fl.)?
3. Meta þátttakendur að þekking þeirra og hæfni hafi aukist með þátttöku í námskeiðunum?
4. Hafa þátttakendur gert breytingar á starfs/kennsluháttum sínum og þá hverjar?
5. Hefur myndast námssamfélag kennara inni í skólunum, ef svo er, um hvað og hve mörg?

6. Hefur þátttaka kennara í námskeiðunum haft áhrif á skólastarfið sem heild að mati stjórnenda og ef svo er þá hver?

Tekin eru saman svör við þessum spurningum í skýrslunni eftir að Menntafléttan hefur starfað í tvö ár. Svörin byggjast á gögnum sem safnað var frá þátttakendum og skólastjórnendum.

Menntafléttan – skipulag, samstarf og umfang

Tilurð og skipulagi Menntafléttu er lýst í grein sem birtist í Skólaþráðum eftir verkefnisstjóra Menntafléttu (Oddný Sturludóttir o.fl., 2021) og á heimasíðu Menntamiðju. Fjöldmargir aðilar hafa komið að skipulagi og kennslu námskeiðanna og samstarfsaðilar eru margir fyrir utan þá sem formlega standa að Menntafléttunni (Viðauki I).

Menntafléttan sem starfsþróun

Rannsóknir á starfsþróun kennara benda til þess að starfsþróun beri helst árangur og hafi jákvæð áhrif á árangur nemenda þegar hún mætir þörfum kennaranna, þegar hún er hluti af daglegu starfi þeirra og þeir geti valið hvernig þeir nýta nýja þekkingu til að breyta eigin starfsháttum í samræmi við nemendahópinn. Til viðbótar þessu þarf starfsþróunin einnig að ná yfir langan tíma og fela í sér samtal og faglega ígrundun um eigið starf með samstarfsfólki (Anna Kristín Sigurðardóttir, 2013; Berglind Gísladóttir o.fl., 2019; Boylan og Demack, 2018; Darling – Hammond o.fl. 2017; Murray, 2014). Sömu rannsóknir benda einnig til þess að með því að styrkja á markvissan hátt faglegt lærdómssamfélag þeirra sem starfa að menntun barna og ungmenna megi vinna að stöðugum umbótum á námsumhverfi nemenda. Darling – Hammond og félagar (2017) leggja áherslu á ábyrgð kennara sjálfra á eigin starfsþróun en ekki síður á ábyrgð skólastjórnenda og menntayfirvalda á að skapa aðstæður og umgjörð um vandaða starfsþróun.

Námskeið Menntafléttunnar eru byggð á lykilþáttum í niðurstöðum þessara rannsókna. Framkvæmd þeirra og skipulag er með öðru sniði en hefðbundin námskeið sem kennurum hefur fram til þessa verið boðið upp á og hafa oft sýnt sig hafa skilað takmörkuðum árangri (Forde og McMahon, 2019; Muijs o.fl., 2014). Þannig má segja að hér sé um ákveðna

nýbreytni að ræða og því mikilvægt að varpa ljósi á framgang verkefnisins út frá ýmsum sjónarhornum. Flest námskeiðanna ná yfir heilan vetur og innihalda sex lotur. Þátttakendur hittast því sex sinnum á netinu undir leiðsögn kennara námskeiðsins. Á milli lota vinna þau með samstarfsfólki í námssamfélögum sem mynduð eru um viðfangsefni námskeiðanna. Á öllum námskeiðunum fá þátttakendur fræðslu um leiðtoga og námssamfélög í skóla- og frístundastarfi samhliða fræðslunni um viðfangsefni hvers námskeiðs. Flest námskeiðin náðu yfir eitt skólaár og voru sex þriggja klukkustunda lotur skipulagðar yfir skólaárið. Námskeiðin voru þátttakendum að kostnaðarlausu og fylgdi þátttöku engin umbun, s.s. í formi viðurkenningar, kennsluafsláttar eða háskólaeininga.

Skipulag Menntafléttunnar

Oddný Sturludóttir var ráðin verkefnisstjóri í upphafi verkefnisins og skipaður var stýrihópur sem í sátu auk verkefnisstjóra: Kolbrún Þ. Pálsdóttir, forseti Menntavísindasviðs HÍ, Anna María Gunnarsdóttir, varaformaður KÍ, Gunnar Gíslason, forstöðumaður Miðstöðvar skólaþróunar við Háskólann á Akureyri og Anna Kristín Sigurðardóttir, prófessor við Menntavísindasvið HÍ. Kristín Erla Harðardóttir, forstöðumaður Menntavísindastofnunar, annaðist fjárhagslega umsýslu. Í upphafi árs 2023 tók Katrín Valdís Hjartardóttir við starfi verkefnisstjóra og Jónína Hauksdóttir kom inn sem fulltrúi Kennarasambands Íslands í stað Önnu Maríu Gunnarsdóttur og Kristín Valsdóttir, deildarforseti listkennsludeildar Listaháskóla Íslands, kom ný inn í hópinn. Einnig kom Sonja Dögg Pálsdóttir inn í hópinn sem fulltrúi mennta- og barnamálaráðuneytis.

Meginþungi skipulags og ut anumhalds hvíldi á verkefnisstjóra, Oddnýju Sturludóttur og fjórum verkefnisstjórum sem ráðnir voru í hlutastarf og unnu þétt saman. Fyrri ár (2021–2022) MF voru eftirfarandi starfandi verkefnisstjórar: Birna Huguín Bjarnardóttir, Ester Ýr Jónsdóttir, Ingileif Ástvaldsdóttir og Jenný Gunnbjörnsdóttir. Seinna árið (2022–2023) voru verkefnisstjórar Birna Huguín Bjarnardóttir, Ingileif Ástvaldsdóttir, Jenný Gunnbjörnsdóttir, Íris Hrönn Kristinsdóttir og Súsanna Margrét Gestsdóttir. Um hvert námskeið var skipað fagteymi sem undir handleiðslu verkefnisstjóra skipulögðu innihald og fyrirkomulag námskeiðanna út frá efni þeirra.

Samstarf

Samstarfsaðilar voru fjölmargir á þessu starfstímabili MF sem ýmist kenndu á námskeiðum eða sátu í fagteymum. Meðal þeirra var starfsfólk og stjórnendur úr leik-, grunn- og framhaldsskólum sem og frístundastarfi, kennsluráðgjafar sveitarfélaga, fræðifólk frá Háskóla Íslands, Háskólanum á Akureyri og Listaháskóla Íslands auk sjálfstætt starfandi menntunarfræðinga og fræðifólks, sérfræðingar frá Landvernd, Vísindasmiðju Háskóla Íslands, Landlæknisembættinu, Miðju máls og læsis, Miðstöð skólaþróunar við Háskólann á Akureyri, Menntamálastofnun, Nýsköpunarmiðju menntamála hjá Reykjavíkurborg og kennslumiðstöðvum Háskóla Íslands og Háskólans á Akureyri (Oddný Sturludóttir o.fl., 2021).

Í viðauka I er yfirlit yfir fagsvið, námskeið og fagteymi frá 2020–2023. Þar má sjá hve víðtækt og yfirgripsmikið verkefnið var. Á þessum tveimur og hálfu skólaári voru boðin samtals 46 námskeið og rúmlega 150 manns komu að kennslu og skipulagi þeirra.

Niðurstöður mats

Gögnum var safnað frá þátttakendum, verkefnisstjórum, fagteymum og stjórnendum eftir því sem við átti. Öllum gögnum frá þátttakendum var safnað nafnlaust nema þeim upplýsingum sem safnað var við skráningu, en þess var vandlega gætt að birta engar persónugreinanlegar upplýsingar. Þátttakendur voru beðnir um að gefa til kynna samþykki sitt fyrir því að unnið væri úr gögnunum með því að haka við í reit í skráningarferlinu. Væri það ekki gert eru upplýsingar um viðkomandi ekki með í úrvinnslunni.

Eftirfarandi gögnum var safnað:

- a. Upplýsingum um þátttakendur við skráningu í námskeið.
- b. Námsígrundun (learning logs) frá þátttakendum.
- c. Spurningalistum sem lagðir voru fyrir þátttakendur í lok námskeiðs.
- d. Sólarsögum. Dæmum um vel heppnaðar breytingar á framkvæmd eða myndun námssamfélags í skólastarfi, ca 1–3 frá hverju námskeiði.
- e. Spurningalistum til skólastjórnenda um mat þeirra á áhrif á skólastarfið.

- f. Upplýsingum frá fagteymum/verkefnisstjórum, m.a. námskeiðslýsingum, mati á hvernig til tókst o.fl.

Hér á eftir er gerð nánari grein fyrir niðurstöðum úr hverjum lið fyrir sig.

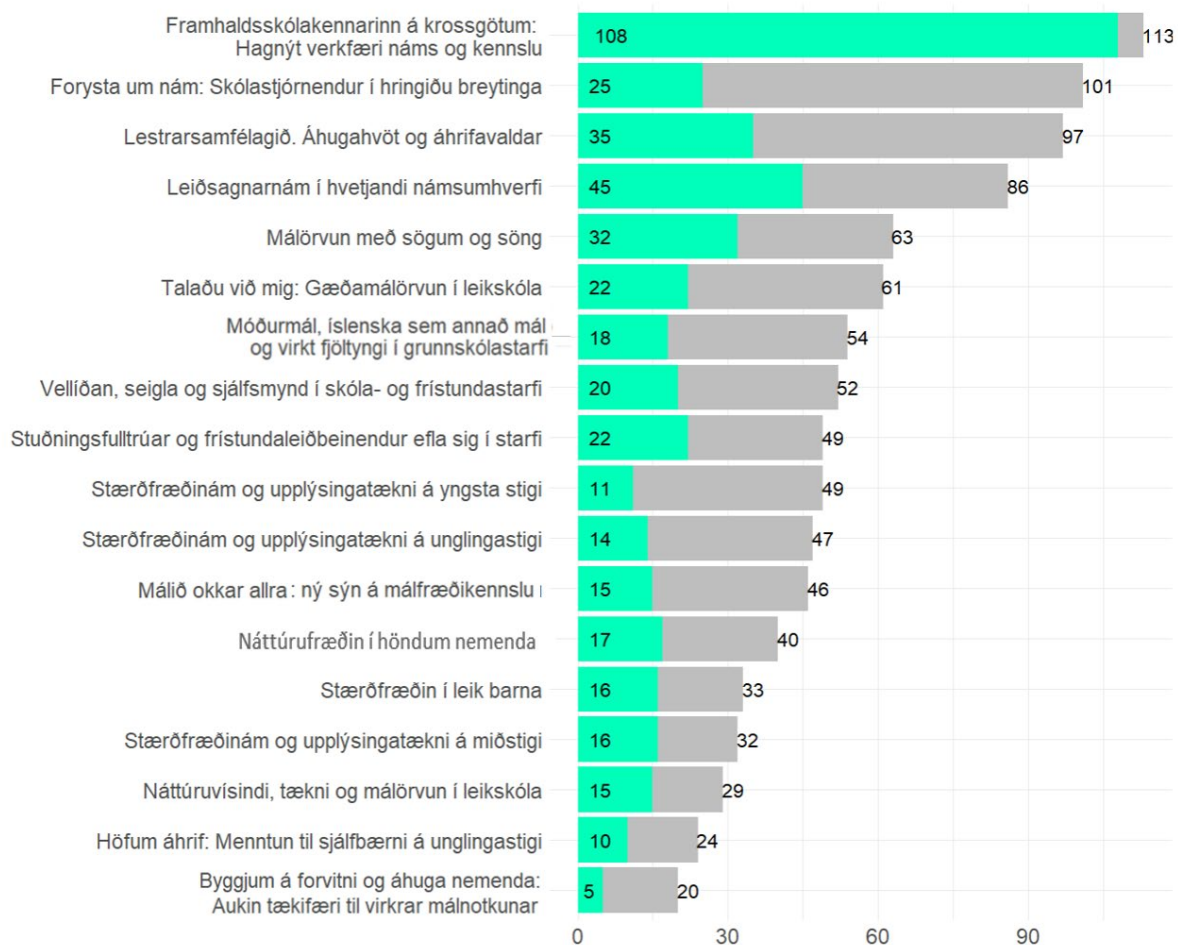
Þátttakendur í námskeiðunum

Við skráningu var safnað bakgrunnsupplýsingum um þátttakendur til að fá yfirlit um hverjir skráðu sig á námskeið MF, m.t.t. hvernig þeir dreifast um landið, á hvaða skólastigi þeir kenna, starfsaldur og menntunarlegur bakgrunnur. Upplýsingarnar eru eingöngu nýttar í þessum tilgangi og ekki tengdar við önnur gögn sem safnað var frá þátttakendum. Samræmdum gögnum var safnað upp í eina Access skrá jafnóðum og námskeiðin hófust. Óskað var eftir leyfi þátttakenda fyrir vinnslu upplýsinganna eins og að framan greinir.

Fjöldi þátttakenda eftir skólastigum og námskeiðum

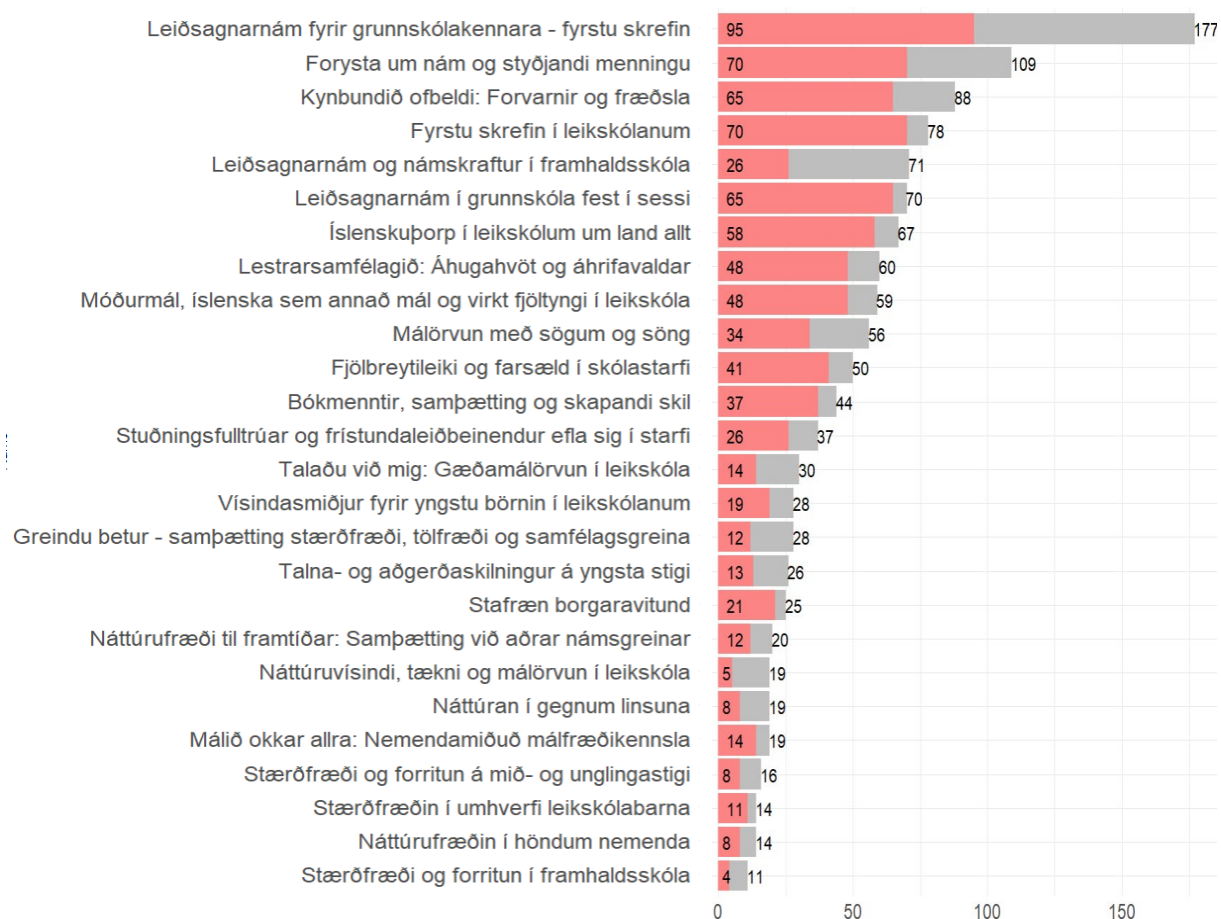
Talsvert var um það að fólk skráði sig til þátttöku en mætti svo ekki til leiks. Á seinna árinu var því var ákveðið að styðjast eingöngu við fjölda þeirra sem hófu námskeiðin, þ.e. mættu í fyrstu samveru fyrir seinna starfsárið (2022–2023). Af þessum sökum eru tölur ekki sambærilegar milli ára.

Á mynd 2 má sjá fjölda þeirra sem voru skráðir á námskeiðin 2021–2022, samtals 1.042, og fjölda þeirra sem luku þeim samkvæmt upplýsingum frá verkefnisstjórum. Flestir hófu nám á námskeiðinu *Forysta um nám* en einungis um fjórðungur þeirra luku því. Margir voru einnig á námskeiði um framhaldsskólakennarann á krossgötum sem var haldið vor 2021 (og er því ekki á myndinni), eða 113 manns. Námskeiðin *Tungumál og tjáning í náttúruvísindum* og *Leiðtogar í skapandi skólastarfi* voru felld niður í janúar vegna brottfalls þátttakenda.

Mynd 2. Fjöldi þátttakenda á námskeiðum Menntafléttunnar skólaárið 2021–2022

Margir skráðu sig á námskeiðin en ekki mættu allir til leiks og aðrir hættu á fyrstu mánuðum og því má segja að brottfall hafi verið töluvert í flestum námskeiðum. COVID-19 hafði þar eflaust mikil áhrif en faraldurinn var í fullum gangi á þessum tíma og truflaði skólastarf verulega. Ekki var um formlega útskrift að ræða og því er erfitt að segja til um hversu margir hættu þátttöku í námskeiðunum og hvenær. Tölurnar á mynd 2 miðast við þá sem tóku þátt í öllu námskeiðinu samkvæmt upplýsingum frá verkefnisstjórum.

Mynd 3. Fjöldi þátttakenda á námskeiðum Menntafléttunnar skólaárið 2022–2023

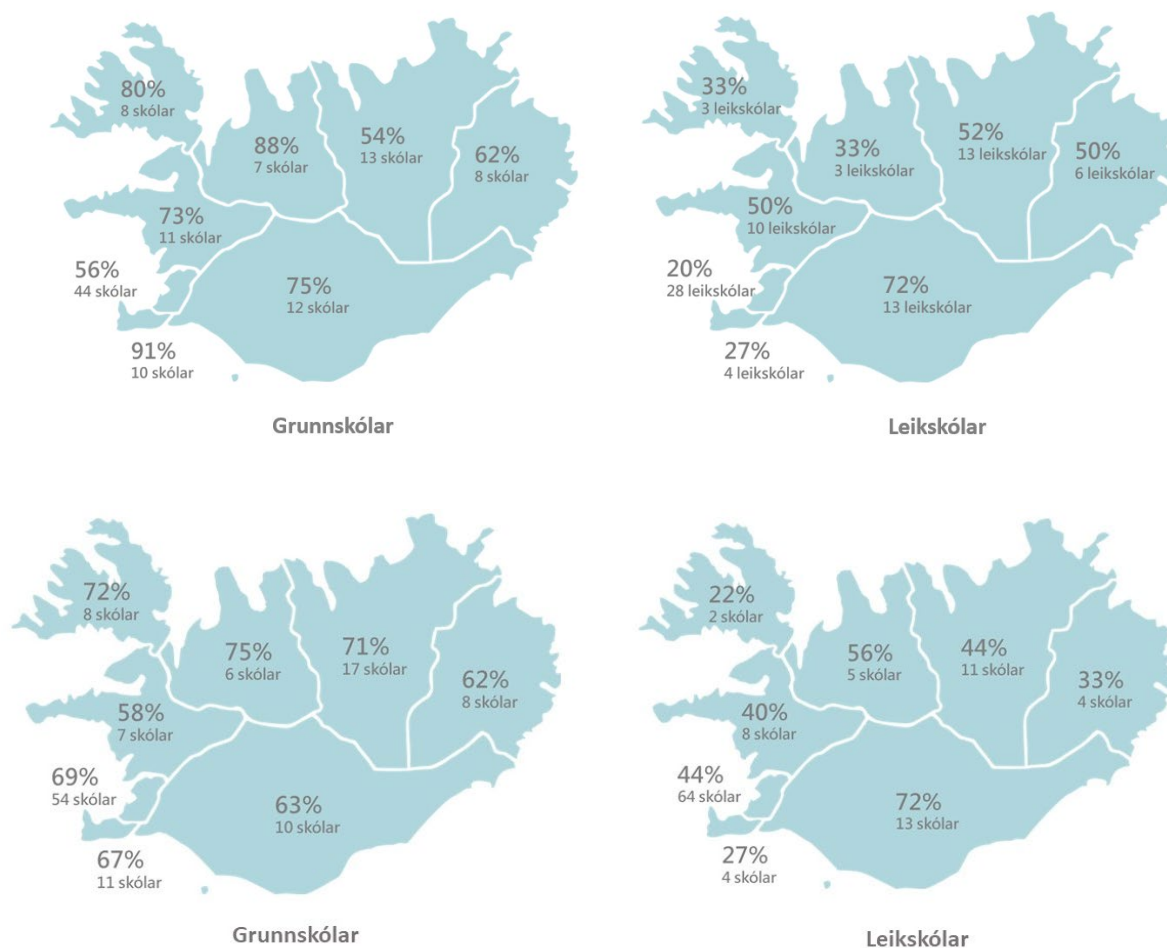
Mynd 3 sýnir annars vegar fjölda þeirra sem hófu nám á hverju námskeiði og hve margir luku því. Langflestir skráðu sig á námskeið um leiðsagnarnám - fyrstu skrefin (177) og 95 luku því. Fæstir skráðu sig í stærðfræði og forritun í framhaldsskóla, eða 11 og fjórir luku því. Þegar bornar eru saman myndir 2 og 3 má sjá að brottfall úr námskeiðum er talsvert minna á seinna árinu (mynd 3) heldur en því fyrra (mynd 2). Líklegt er að staða faraldursins COVID sé þar helsta skýringin, en hann var að mestu genginn yfir seinna árið. En einnig hefur áhrif að á seinna árinu var miðað við þá sem hófu námið með því að mæta í fyrstu lotu en ekki þá sem skráðu sig að vori, sem er eðlilegri mæling á brottfalli.

Tafla 1 sýnir fjölda skólastofnana sem áttu fulltrúa á námskeiðum Menntafléttunnar fyrstu tvö árin, sumar tóku þátt bæði árin. Sjá má að stór hluti skóla á landinu hefur tekið þátt og á það við um öll skólastigin, og fleiri leik- og grunnskólar tóku þátt seinna árið.

Tafla 1. Heildarfjöldi skóla sem tóku þátt í MF námskeiðum

	2021–2022	2022–2023
Leikskólar	80	111
Grunnskólar	102	121
Framhaldsskólar	31	28

Mynd 4 sýnir hvernig þeir leik- og grunnskólar sem áttu þátttakendur á Menntafléttunámskeiðum dreifðust um landið. Miðað er við tölur um fjölda leik- og grunnskóla eins og þær birtast á vefsíðu Sambands íslenskra sveitarfélaga í maí 2022. Efri myndirnar sýna dreifingu fyrra árið og neðri myndirnar seinna árið.

Mynd 4. Hlutfall allra skóla á hverju landsvæði sem tóku þátt í Menntafléttunni.

Þátttakendur dreifðust víða um landið. Í heild áttu 102 grunnskólar, af 176, fulltrúa á MF námskeiðum, eða 58% allra grunnskóla á landinu. Fyrri árið var hlutfallið hæst á Reykjanesskaga, eða 91% skóla og á Norðurlandi vestra 88%, seinna árið var dreifingin jafnari. Ekki var mikill munur á milli ára en þó fjölgaði þátttökuskólum á milli ára, eða úr 102 í 121. Sérstaklega fjölgaði skólum á höfuðborgarsvæðinu, þeir voru 44 skólaárið 2021–2022 en 54 á seinna árinu. Það sama á við um Norðurland eystra þar sem grunnskólum sem tóku þátt fjölgaði úr 13 í 17 á milli ára.

Samtals eru 254 leikskólar á landinu, þar af áttu 80 fulltrúa á MF námskeiðum bæði árin, eða 32% allra leikskóla á landinu. Leikskólum sem tóku þátt í námskeiðunum fjölgaði einnig talsvert á milli ára, úr 80 leikskólum fyrri árið í 111 leikskóla seinna árið. Mest var fjölgunin á höfuðborgarsvæðinu, úr 28 leikskólum fyrri árið í 64 leikskóla seinna árið.

Fyrri árið tóku kennarar úr 31 framhaldsskóla af 37 þátt, eða 82% allra framhaldsskóla á landinu. Seinna árið tóku 28 framhaldsskólar þátt.

Bakgrunnur þátttakenda

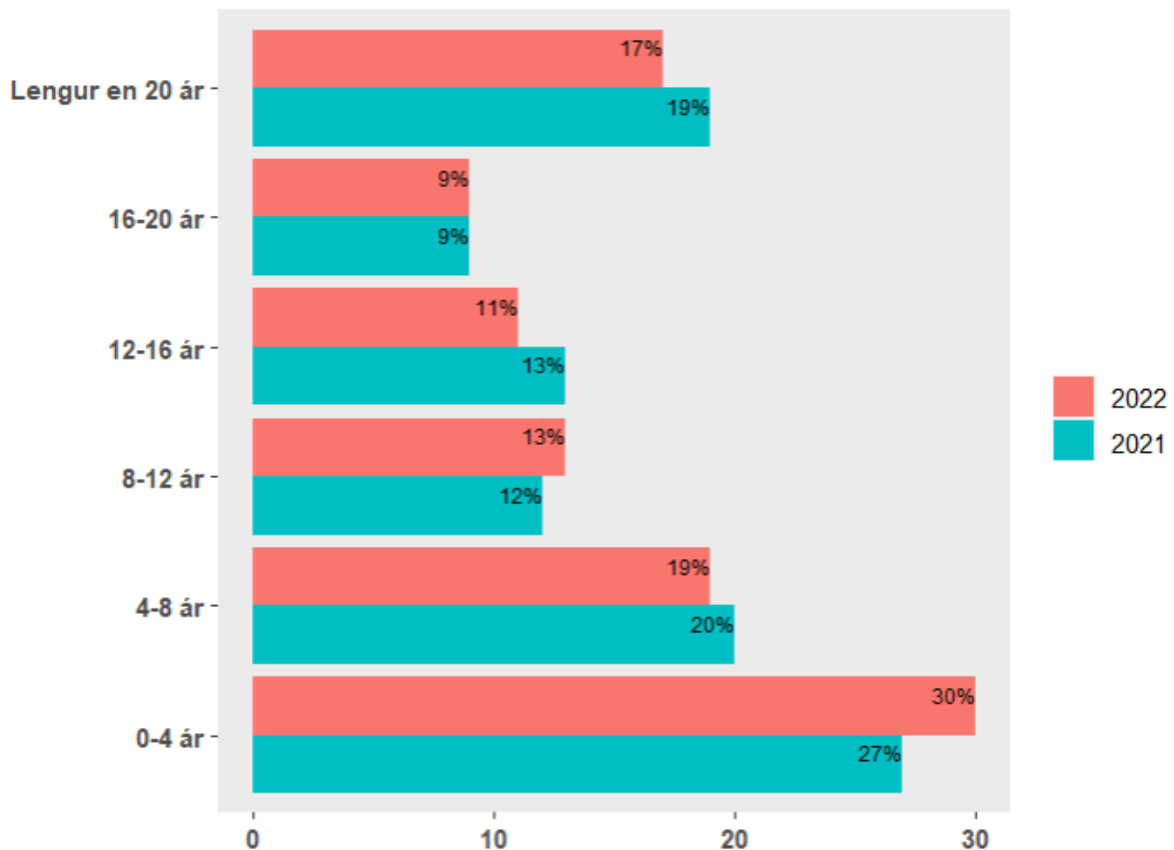
Við skráningu seinna árið var fólk beðið um að tilgreina hvort það hefði leyfisbréf til kennslu og þar með kennsluréttindi (Tafla 2). Langflestir voru með kennsluréttindi, en tæpur fjórðungur hafði það ekki. Spurningin átti ekki við um tæplega 60 þátttakendur sem eru líklega starfsfólk á vettvangi frítímans.

Tafla 2. 2022–2023 (ekki var spurt um þetta á fyrri árinu)

Leyfisbréf	Fjöldi	Hlutfall
Já	907	73%
Nei	276	22%
Á ekki við	59	5%

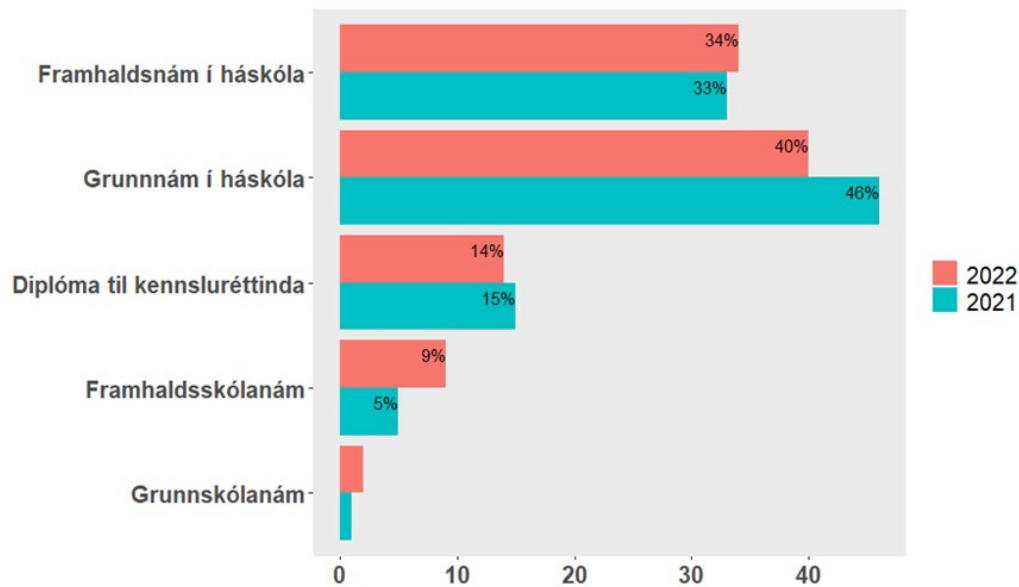
Þau sem skráðu sig á námskeiðin voru beðin um að tilgreina hversu lengi þau höfðu starfað við kennslu eða frístundastarf og hver væri bakgrunnur þeirra í menntun. Athygli vekur hve

margir kennarar í leik- og grunnskólum með stuttan starfsaldur tóku þátt, en um 30% þátttakenda höfðu starfað skemur en fimm ár í kennslu og nærri helmingur skemur en 8 ár (Mynd 4). Tæp 20% þátttakenda höfðu starfað lengur en 20 ár við kennslu eða frístundastarf. Ekki var munur á milli ára hvað þetta varðar.

Mynd 3. Hlutfall þátttakenda eftir starfsaldri (N = 1039) 2022–2023 N = 1242) (þeir sem skráðu sig)

Um 44% þátttakenda höfðu lokið grunnnámi í háskóla, sem kemur ekki á óvart þar sem háskólamenntun er almennt forsenda ráðningar til starfa við kennslu (Mynd 5). Þetta á við um bæði árin.

Mynd 4. Hlutfall þátttakenda eftir bakgrunni í menntun (N = 1039)

Ríflega þriðjungur hafði lokið framhaldsnámi í háskóla og má ætla að það sé frekar stór hluti af heildarfjölda kennara. Um 5% þátttakenda höfðu lokið framhaldsskólaprófi.

Námsígrundun (námsígrundunardagbók)

Óskað var eftir því við þátttakendur að þeir skráðu eigið mat á þekkingu, hæfni og námsframvindu tvisvar sinnum meðan á námskeiðinu stóð, í upphafi og um miðbik námskeiðanna. Tilgangurinn var að fá svör við matsspurningum 3, 4 og 5, að kanna hvernig þátttakendur meta hvort þekking þeirra og hæfni hafi aukist með þátttöku í námskeiðunum, hvort þátttakendur hafi gert breytingar á starfs-/kennsluháttum sínum og þá hverjar og hvernig hafi gengið að mynda námssamfélag í skólanum.

Skráningin fór fram á lokuðu vefsvæði (Qualtrics). Hlekkur var sendur til þeirra í gegnum námskeiðsvef í hvert sinn. Færslurnar eru einungis merktar viðkomandi námskeiði og eru órekjanlegar til einstaklinga.

Leiðbeiningar voru eftirfarandi:

Fyrsta skráning:

- Vinsamlega lýstu væntingum þínum til þátttöku í námskeiðinu, bæði hvað varðar þig persónulega og skólasamfélagið sem þú ert hluti af.

- Hvernig metur þú hæfni þína í viðfangsefni námskeiðsins? (Mjög mikla, frekar mikla, hvorki né, frekar litla, mjög litla, vil ekki svara).

Önnur skráning:

- Vinsamlega lýstu í nokkrum orðum hvernig þátttaka þín á námskeiðinu hefur uppfyllt væntingar þínar hingað til, t.d. ný þekking eða reynsla sem þú hefur öðlast, eða ný hugtök eða hugmyndir.
- Hvernig hefur tekist að mynda námssamfélag kennara/samstarfsfólks í skólanum/stofnuninni í tengslum við námskeiðið? (Mjög vel, vel, frekar illa, mjög illa, veit ekki/vil ekki svara).
 - Vinsamlegast lýstu því hvernig það hefur tekist vel eða mjög vel að mynda námssamfélag í skólanum/stofnuninni í tengslum við námskeiðið.
 - Vinsamlegast lýstu því hvernig það hefur tekist frekar illa eða illa að mynda námssamfélag í skólanum/stofnuninni í tengslum við námskeiðið.

Í júní 2022 er fjöldi námsígrundana eins og sjá má í Töflu 3.

Tafla 3. Heildarfjöldi námsígrundana frá þátttakendum

	Upphaf námskeiðs	Miðbik námskeiðs	Samtals
2021–2022	268	141	409
2022–2023	379	225	604

Matsteymið mun ekki vinna frekar úr þessum ígrundunum en leggja þær fram fyrir aðra rannsakendur til að rýna betur í. Umsjónarkennarar námskeiðanna hafa fengið afrit af ígrundunum þátttakenda til að meta framgang námskeiðanna.

Á Menntakviku 2022 tóku verkefnisstjórar (Oddný Sturludóttir o.fl., 2022) saman greiningu á námsígrundunum þátttakenda, svörum skólastjórnenda sem áttu þátttakendur á námskeiðum Menntafléttunnar og ígrundunum verkefnisstjóra og kennara ásamt fjórum afritunum úr *Fléttukaffi* kennara námskeiðanna og verkefnisstjóra. Í greiningunni var skoðað hvaða skilyrði þurfi að vera til staðar í skólum til að námssamfélög nái fótfestu og hvaða áhrif

þátttaka í skipulagi og framkvæmd Menntafléttu hafi haft á hlutaðeigendur. Í því samhengi var gengið út frá því að á ólíkum stöðum í verkefninu hafi orðið til námssamfélög; meðal verkefnisstjóra og kennara Menntafléttu, á námskeiðunum hjá þátttakendum og kennurum og í skólum og starfsstöðvum þátttakenda. Þrjú meginþemu komu fram í gögnunum. Það fyrsta var *gleðin við að læra, miðla og tengjast*. Það þema kom fram á öllum stöðum verkefnisins. Þátttakendur lýstu ánægju með að geta „deil[t] þekkingu sinni og reynslu með öðrum“ og segja að „umræður og ígrundun hafi verið það sem hefur gagnast mest. Það gefur alltaf nýjan vinkel að heyra af reynslu annarra“. Kennari á einu námskeiðanna nefnir að á námskeiðinu hafi myndast öflugt námssamfélag: „Mitt námssamfélag er félag jafningja og samstarfsfélaga sem tóku þátt í námskeiðinu hjá okkur. Það er hlýlegt, opið og einkenndist af samvinnu og deilisamfélagi þar sem allir eru kennarar og nemendur“. Einn verkefnisstjórnanna lýsir því hvernig „gagnkvæm virðing í samstarfi vettvangs og fræða leiddi af sér nýsköpun í námi og kennslu“ þegar hún talar um fagteymin sem höfðu umsjón með námskeiðunum.

Annað þemað var *skuldbinding stjórnenda og þátttakenda* sem var allt frá því að fundaskipulag kennara tók mið af þátttöku þeirra í námskeiði Menntafléttu til þess að stjórnendur varla vissu af því að þau ættu þátttakendur á námskeiði Menntafléttu. Einn kennara á námskeiði Menntafléttunnar lýsti því svo á Fléttukaffi: „Maður hefur aðeins skynjað það að ef þetta skipulag er ekki fyrir hendi að þá missir fólk svolítið dampinn, það verður að hafa stuðning skólastjórnenda og að þeir gefi rými fyrir fundina, það er algjört skilyrði.“

Í síðasta þemanu, *óvissu*, mátti einnig greina raunsæi og þolinmæði við innleiðingu breyttra starfshátta með þátttöku í námskeiðum Menntafléttu. Kennarar á námskeiði Menntafléttunnar og skólastjórnandi lýstu því að þátttakendur hafi viljað tileinka sér inntak námskeiðsins áður en þeir tækju að sér hlutverk leiðtoga í námssamfélagi. Kennarinn orðar það svo: „Við lögðum áherslu á námshringinn en sumum fannst greinilega erfitt að fylgja honum. Sögðust vilja læra efnið og ætluðu að stofna lærdómssamfélag síðar þegar þeir væru búnir að fá allt fagefnið.“

Í hnotskurn sýna niðurstöður Oddnýjar o.fl. (2022) að stuðningur stjórnenda sé lykilþáttur til að námssamfélög nái að eflast í skólum. Því til viðbótar hefur það vissulega áhrif að sameiginlegur skilningur á hlutverki leiðtogans náist meðal kennara námskeiðanna, þátttakenda á þeim og skólastjórnenda. Gögnin sem rýnd voru sýndu að gleðin við að miðla valdefldi einstaklinga á öllum stigum Menntafléttunnar og gerði það að verkum að til varð tengslanet, þvert á hópa kennara víða um land og þvert á fræðasamfélag og vettvang. Síðast en ekki síst varð til heildarsýn og þekking á umbótaferli og uppbygging á umfangsmiklu starfsþróunarverkefni.

Mat þátttakenda í lok námskeiðs

Hér var um að ræða hefðbundna gagnasöfnun sambærilega þeirri sem fer fram í lok námskeiða sem Menntavísindastofnun stendur fyrir. Spurt var um sömu atriðin í öllum námskeiðunum sem matsteymið vann úr fyrir Menntafléttuna í heild sinni. Settur var upp sérstakur hlekkur fyrir hvert námskeið í Qualtics þannig að kennarar gátu óskað eftir að bæta við spurningum hefðu þeir áhuga á því. Spurt var bæði um þekkingu, hæfni og hagnýtingu. Þátttakendur voru jafnframt beðnir um að bregðast við fullyrðingum um gagnsemi lesefnis, stuðning kennara við myndun námssamfélags, breytingar á viðhorfum til kennslu og breytingar á hæfni þeirra sem leiðtoga.

Alls svaraði 171 þátttakandi, á Mynd 5 má sjá hvernig þeir dreifast á milli mismunandi námskeiða skólaárið 2021–2022. Seinna árið svöruðu 261 (sjá Mynd 6).

Mynd 5. Fjöldi svarenda lokamats námskeiðanna, flokkað eftir námskeiðum 2021–2022

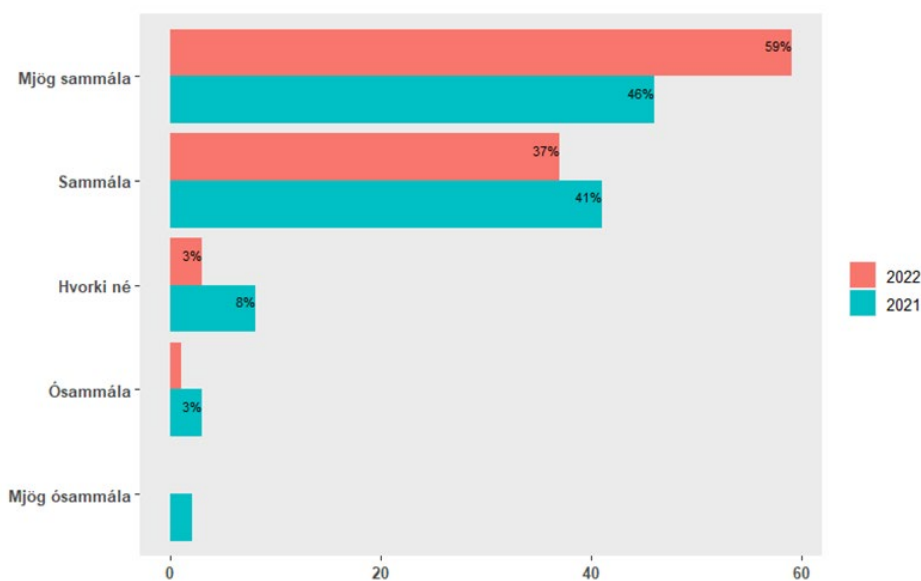
Fleiri svöruðu lokamatinu skólaárið 2022–2023 eða samtals 261. Mynd 6 sýnir hve margir svöruðu eftir námskeiðum.

Mynd 6. Fjöldi svarenda lokamats námskeiðanna, flokkað eftir námskeiðum 2022–2023

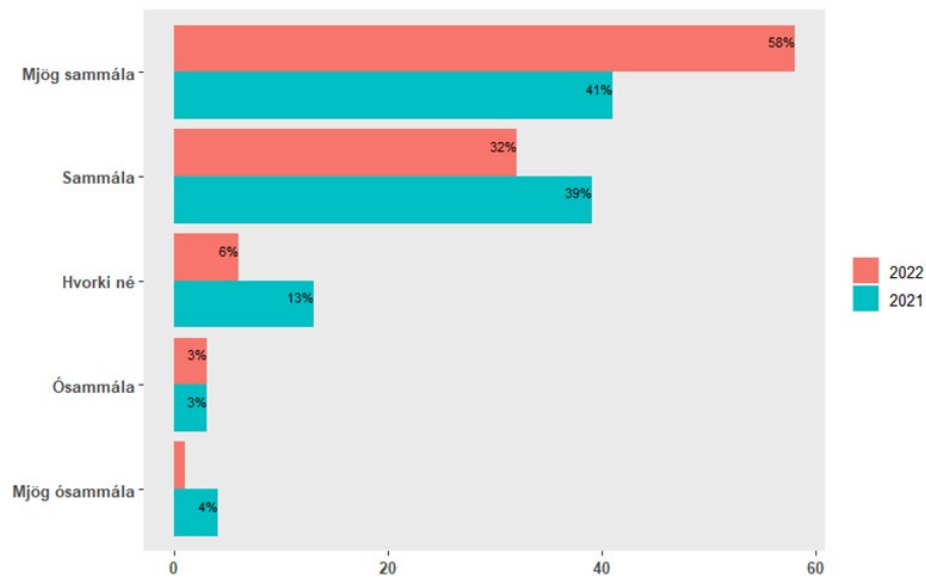
Skipulag námskeiðanna

Á myndunum hér á eftir er yfirlit yfir svör þátttakenda við einstökum spurningum eftir árum. Myndir 8–10 sýna svör þátttakenda um skipulag námskeiðanna, lesefni (Mynd 8), stuðning kennaranna (Mynd 9) og um fyrirkomulag (Mynd 10). Þar má sjá að þátttakendur voru almennt ánægðir með alla þessa þætti og talsvert ánægðari seinna árið heldur en það fyrra. Nánast allir töldu lesefni og annað ítarefni námskeiðanna gagnlegt seinna árið en heldur færri fyrra árið.

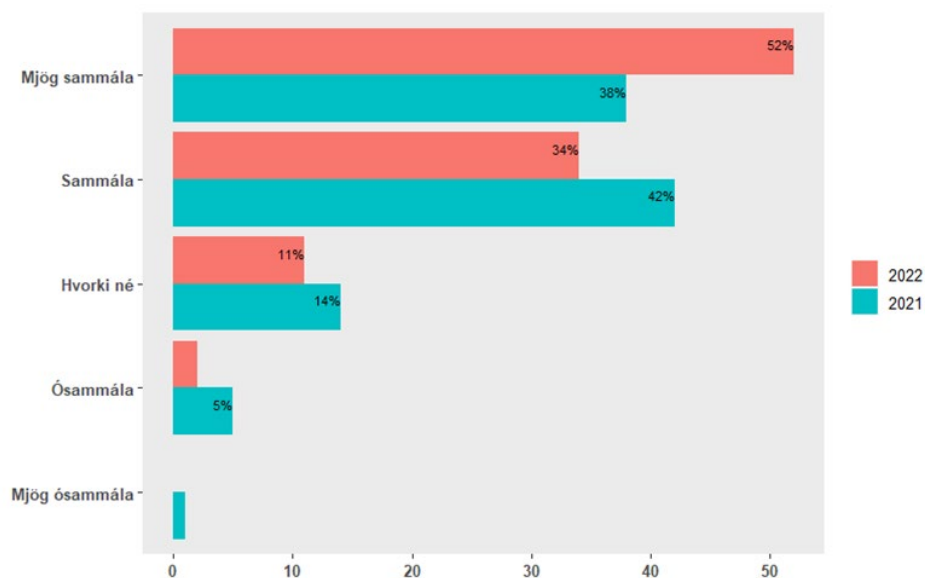

Mynd 8. Lesefni, myndefni og annað ítarefni námskeiðsins var gagnlegt

Mynd 9 sýnir svör þátttakenda um leiðsögn kennara við að mynda námssamfélag í skólanum. Það má einnig sjá heldur meiri ánægju á seinna árinu heldur en því fyrra, þar sem tæp 90% eru þessu mjög sammála eða sammála á móti rúmum 80% fyrra árið. Svipuð svör má sjá um skipulag námskeiðsdaganna (Mynd 10), um 80% voru því mjög sammála eða sammála að það hefði verið gagnlegt, heldur fleiri voru þó ánægðari seinna árið.

Mynd 9. Kennarar námskeiðsins veittu góða leiðsögn við að mynda/styrkja námssamfélag í skólanum mínum

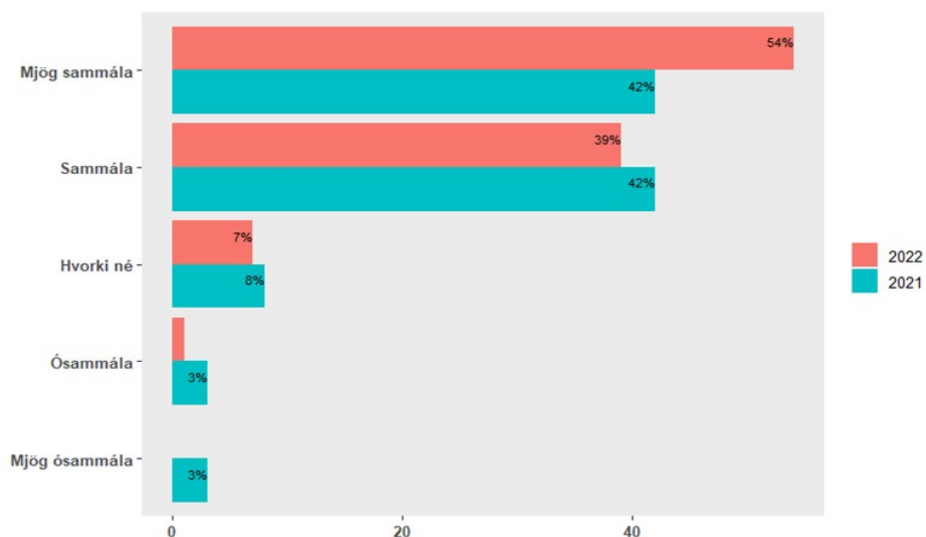

Mynd 10. Námskeiðsdagarnir (þar sem allur hópurinn hittist) voru gagnlegir og mikilvægur hluti af námskeiðinu

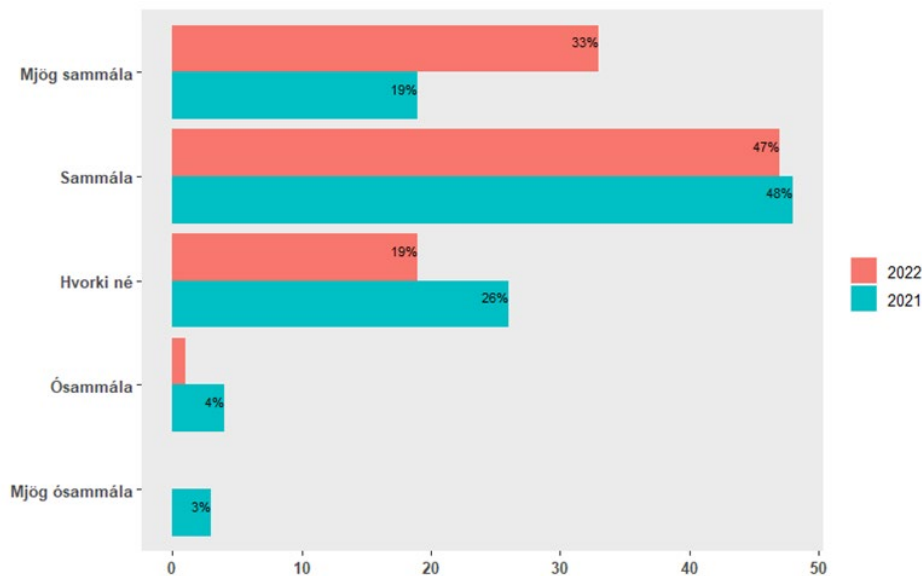
Áhrif þátttöku á eigin hæfni

Myndir 11 og 12 varða mat á því hvort þátttaka í námskeiðum MF hafi haft áhrif á eigin hæfni, hvort þau hafi séð nýja möguleika til að þróa kennsluna (Mynd 11), og hæfni þeirra sem leiðtoga (Mynd 12).

Bæði árin sáu flestir þátttakendur tækifæri til að þróa kennsluna og það sama á við um mat þátttakenda á því hvort hæfni þeirra hafi aukist (Myndir 11 og 12). Fleiri þátttakendur sáu nýja möguleika til að þróa kennsluna eftir þátttöku í námskeiðunum seinna árið og það sama gildir um mat á eigin hæfni sem leiðtogar. Langflestir þátttakendur töldu að hæfni þeirra til að verða leiðtogi meðal jafningja hefði styrkst, eða um 80% eru því sammála. Fleiri eru á því seinna árið heldur en það fyrra.

Mynd 11. Þátttaka mín varð til þess að ég sá nýja möguleika á að þróa kennslu

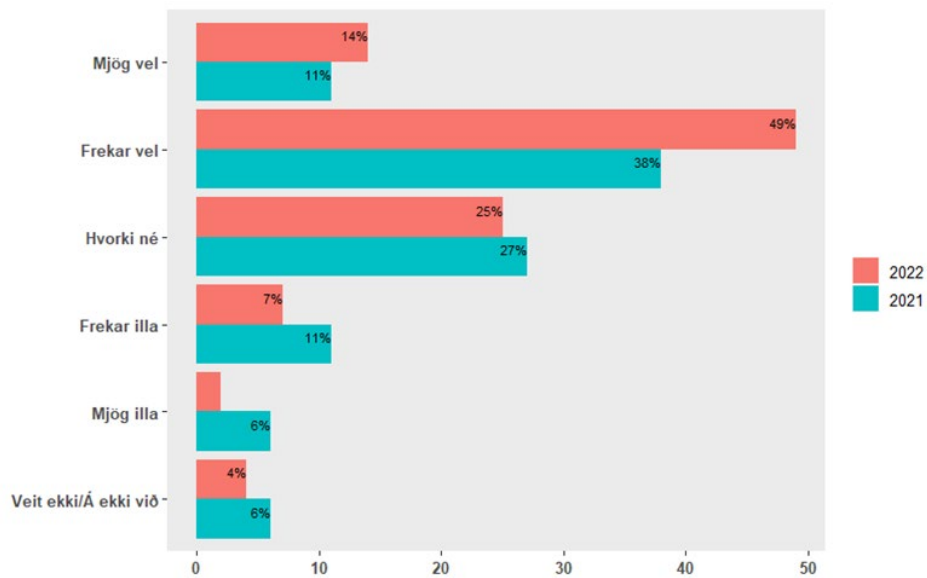

Mynd 12. Hæfni mín til að verða leiðtogi meðal jafningja hefur styrkst

Áhrif á myndun námssamfélags í skólum

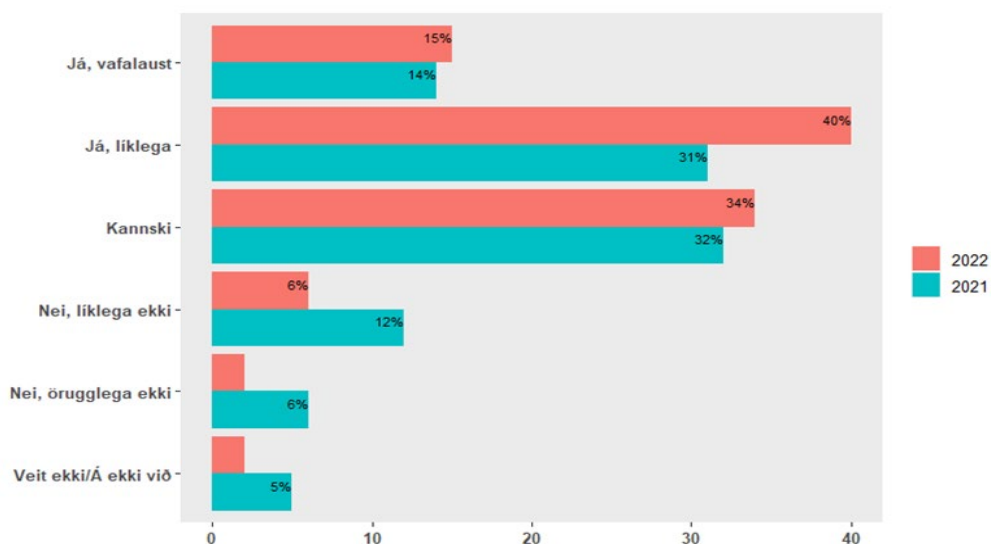
Eitt meginmarkmið námskeiðanna var að efla og styrkja námssamfélag í skólunum sem jafnframt er eitt af því flóknasta. Þátttakendum var ætlað að ná til annarra samstarfsmanna og verða þannig leiðtogar í myndun námssamfélags. Myndir 13 og 14 sýna svör þátttakenda við því hvernig vinnan í námssamfélögunum hafi gengið (Mynd 13) og hvort þau telji að slíkt vinnulag muni áfram verða hluti af daglegu starfi (Mynd 14).

Flestir segja að vinnan við myndun námssamfélaga hafi gengið frekar vel, tæp 50% fyrra árið og tæp 40% seinna árið. Tæplega þriðjungur er þó óviss og svarar hvorki né og nokkrir segja að það hafi gengið frekar eða mjög illa, fleiri fyrra árið heldur en það seinna.

Mynd 13. Hvernig gekk vinnan í námssamfélaginu í skólanum þínum um viðfangsefni námskeiðsins?

Á Mynd 14 má lesa að það ríkir nokkur bjartsýni meðal þátttakenda um að vinnulag námssamfélagsins verði hluti af daglegu starfi í skólanum, sérstaklega eftir seinna árið. Um 15% þeirra eru nokkuð vissir um að svo muni verða en flestir segja líklega eða kannski. Innan við 10% telja það ólíklegt.

Mynd 14. Telur þú að vinnulagið að hittast og ræða saman um kennsluna út frá lesefni, myndefni og verkefnum verði hluti af daglegu starfi í skólanum þínum?

Til að fylgja eftir svörum um hvernig myndun námssamfélagsins hafi gengið í skólanum voru þátttakendur beðnir um að svara hversu margir hefðu tekið þátt (Tafla 4) og hversu margir fundir voru haldnir (Tafla 5). Algengast er að 1–3 hafi tekið virkan þátt í samtali um þróun breyttra starfshátta, ekki er þó ljóst hvort þessir kennarar hafi einnig verið þátttakendur á námskeiðunum eða ekki.

Tafla 4. Hversu mörg í þínum skóla tóku virkan þátt með þér í samtali um þróun breyttra starfshátta með þróunarhringinn til stuðnings?

	0	1-3	4-6	Fleiri en 6
2021–2022	16%	49%	20%	15%
2022–2023	12%	53%	23%	12%

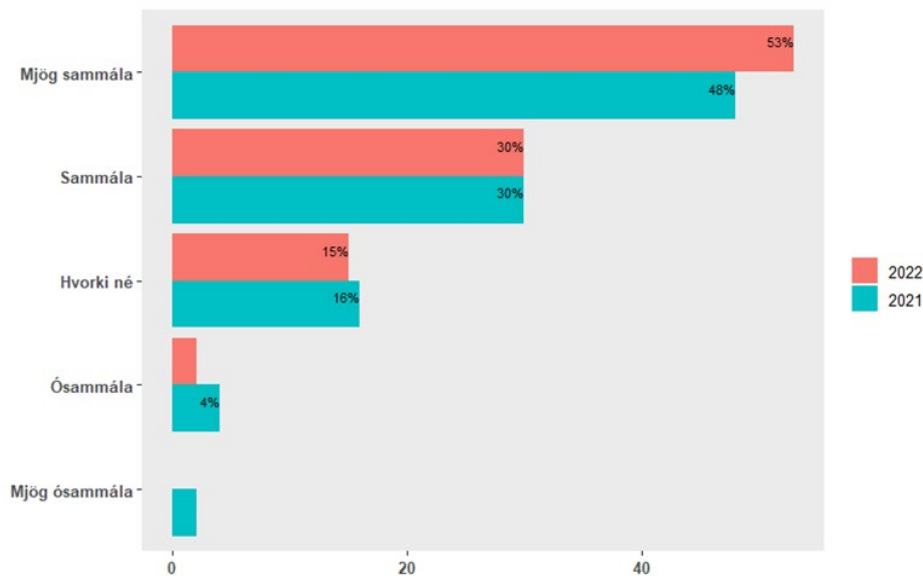
Um þriðjungur segir að haldnir hafi verið 1–3 fundir. Ívið færri segja þó að haldnir hafi verið 3–5 fundir og nokkrir segja að haldnir hafi verið fleiri en 5 fundir, sem verður að teljast vera góð virkni.

Tafla 5. Hve margir fundir um efni námskeiðsins voru haldnir í námssamfélaginu í skólanum þínum á tímabilinu?

	0	1-2	3-5	Fleiri en 5
2021–2022	27%	32%	25%	16%
2022–2023	22%	32%	27%	19%

Stuðningur skólastjórnenda

Þar sem þátttaka í námskeiðum MF varðar skólastarfið í heild sinni er stuðningur skólastjórnenda mikilvægur. Þátttakendur voru spurðir um þann þátt og svörin má lesa á Mynd 15.

Mynd 15. Ég hef fengið góðan stuðning frá stjórnendum til þátttöku í námskeiðinu

Svörin sýna að yfir 80% þátttakenda telja sig hafa haft stuðning frá sínum stjórnendum bæði árin en um 15% svara hvorki né. Stuðningur skólustjóra virðist hafa aukist nokkuð á milli ára.

Breyttir starfshættir vegna þátttöku í námskeiðunum

Þátttakendur voru spurðir að því hvort þátttaka þeirra og mögulega annarra samkennara þeirra í námskeiðinu hafi stuðlað að breyttum starfsháttum hjá þeim sjálfum eða í skólanum. Samtals töldu um 48% svo vera, á meðan um 20% töldu svo ekki vera. Um 30% treystu sér ekki til að svara þessari spurningu. Svarendur voru síðan beðnir um að útskýra svör sín nánar í opnum spurningum. Það vekur athygli hve sjaldan þróunarhringurinn er nefndur, aðeins tvisvar, miðað við uppleggið á námskeiðunum.

Svarendur voru beðnir um að lýsa hvernig þátttaka þeirra hafi stuðlað að breyttum starfsháttum og brugðust 68 við. Helstu þræðir í þeirra svörum voru:

- Aukin fagmennska, samstarf og samræða sem hefur leitt til samþættingar.
- Breyting á viðhorfum, meira öryggi í starfi og þar af leiðandi meira þor til að reyna nýjar nálganir í námi og kennslu.
- Fjölbreyttari starfshættir í kjölfar námskeiða.
- Aukinn skilningur t.d. á stöðu ÍSAT nemenda og foreldra þeirra.

Þau sem töldu að þátttakan hefði ekki stuðlað að breyttum starfsháttum voru beðin um að rökstyðja hvers vegna, 19 brugðust við því. Helstu þræðir í þeirra svörum voru:

- Mikið álag þetta skólaár.
- Lítil tími og mannekla vegna forfalla.
- Námskeið ekki nógu vel kynnt og því ekki í samræmi við væntingar.
- Námskeiðin skiluðu litlu því þau bættu engu við það sem er verið að gera nú þegar.

Heildarupplifun af námskeiðinu

Svarendur voru beðnir um að lýsa heildarupplifun sinni af þátttöku í námskeiðinu og nefna þar bæði kosti og galla (131 svar).

Í svörum 123 þátttakenda kom fram ánægja með námskeiðin en í langflestum svörunum er einnig bent á þætti sem mætti bæta. Helstu þræðir í svörum þeirra sem nefndu kosti voru eftirfarandi:

- Almennt jákvæð upplifun – lært mikið og fengið margar hugmyndir sem voru áhugaverðar og skemmtilegar.
- Gott að taka þátt í faglegri umræðu um málefni.
- Samræðurnar skiptu miklu máli – læra af öðrum – deila hugmyndum.
- Margir nefndu að þeir hefðu fengið verkfæri sem nýttust vel í kennslu.

Átta lýstu eingöngu neikvæðri upplifun, þau sögðu m.a.:

- Tímaeyðsla – lítið nýtt efni sem gagnast.
- Hefði mátt vera meiri fræðileg innlegg.
- Of mikil vinna á milli lota (heimavinna).
- Langt á milli lota og tímasetning þeirra hentaði ekki.
- Mættu vera fleiri lotur.
- Samræður í lotum ómarkvissar, fáir tala og of mikill tími fer í þær.
- Mætti leggja meiri áherslu á að kynna til leiks fleiri verkfæri sem gagnast á gólfinu.

Að lokum var þátttakendum boðið að tjá sig um annað sem þau vildu koma á framfæri, sem 62 nýttu sér. Helstu þræðir í svörum þeirra voru:

- Almennt eru svör jákvæð og þakklát (60).
- Þakkir fyrir tækifærið sem kennarar úti á landi fá með rafrænum námskeiðum.
- Betri kynning á námskeiðum er þörf.

- Styttri lotur og minni tími í samræður.

Sólarsögur – dæmi um vel heppnaðar breytingar

Verkefnisstjórar/fagteymi báðu þátttakendur að taka saman upplýsingar um 1–3 vel heppnað námssamfélag/þróun/verkefni sem hafi orðið til vegna þátttöku í námskeiðinu. Sögurnar voru m.a. nýttar í kynningum á námskeiðunum og birtar á vef Menntafléttu með leyfi viðkomandi kennara. Eftirfarandi beiðni var send til þátttakenda:

Kynning fyrir söfnun á sólarsögum:

Einn þáttur í mati á framvindu og afrakstri námskeiða Menntafléttunnar er að safna lýsingum þátttakenda á vel heppnuðum verkefnum, starfsþróun eða námssamfélagi sem hafa orðið til vegna þátttöku á námskeiðum Menntafléttunnar. Þessar frásagnir verða m.a. nýttar í kynningum á námskeiðunum, nýttar í rannsóknartilgangi og birtar á vef Menntafléttunnar með leyfi viðkomandi kennara. Með þessu eyðublaði óskum við eftir lýsingu á því sem þér fannst vel heppnað á þínum vinnustað og tengist þátttöku þinni og samstarfsfólks í námskeiði Menntafléttunnar.

Á eyðublaðinu kom fram nafn/nöfn viðkomandi kennara, netfang, vinnustaður og stutt lýsing á verkefninu eða afrakstrinum. Fólki gafst einnig möguleiki á að senda inn ljósmynd eða myndband. Þau voru einnig beðin um samþykki sitt fyrir því að nýta frásagnir þeirra í kynningum, rannsóknum og á vef MF. Allir utan einn veitti slíkt samþykki. Í lok skólaárs höfðu borist ellefu slíkar sögur sem gefa góða yfirsýn yfir þau fjölbreyttu verkefni sem kennarar voru að sýsla með í tengslum við námskeiðin. Tíu þeirra eru stuttlega kynntar hér.

Hugrún Anna Stefánsdóttir, Grandaborg

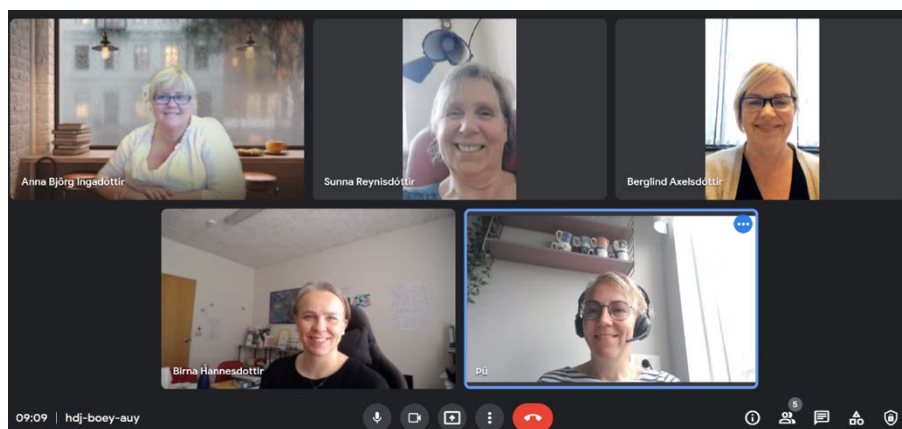
Ég kynntist alls konar efnivið og fékk slatta af innblæstri. Ég vann með elstu krökkunum sem eru margir hverjir orðnir mjög áhugasamir um þátttökusögur núna og biðja reglulega um þær. Börnin hafa fengið alls kyns föndurhugmyndir, en þau vilja oftast föndra eitthvað tengt sögunni þegar hún er búin. Þau eru búin að kynnast nýrri tónlist og ég sé fram á að endurtaka verkefnin nokkrum sinnum til að festa sögur og tónlist betur í minni hjá krökkunum.

Lea Valdís Bergsveinsdóttir, Stakkaborg

Í leikskólanum er unnið að áætlun um hvernig við tökum á móti börnum sem hafa íslensku sem annað tungumál. Við leggjum áherslu á að nýta okkur túlkapjónustu, brúarsmiði frá Miðju máls og læsis ásamt því að bjóða foreldrum kynningu á Hverfið mitt. Þegar börnin byrja búum við til persónulega Orðabók frá Orðaleik, þar sem börnin sjá myndir af helstu orðum og af sér og foreldrum. Hægt er að fylla inn orðin á þeirra tungumáli. Við nýtum okkur sjónrænt persónulegt skipulag, þar sem er mynd af barninu í aðstæðum, t.d. að borða, leika, fara á klósettið, til að auðvelda þeim samskipti um grunnþarfir. Minni hópar og hópatímar með einum kennara, sem sér barnið og styður við þátttöku þess. Við höfum verið með Gefðu 10 og það gengur misvel, en það virkar alltaf vel að því leyti að við setjum fókus á ákveðið barn en að skrifa niður og merkja við að á spjaldið sem er uppi á vegg er það sem gleymist. En samtalið og áherslan er til staðar. Hæfniramar er eitthvað sem ég byrjaði að nota og finnst mjög gagnlegt tól. Það er líka gott að sjá framfarir og upplifa árangur þeirra og vita hver næstu skref í færni eru.

Grunnskólastjórnendur á Vestfjörðum og Vesturlandi

Við viljum segja frá afrakstri námskeiðsins sem er sá að við höfum myndað lærdómssamfélag sex skólastjórnenda á Vestfjörðum og Vesturlandi. Hópurinn hefur hist reglulega á fimmtudagsmorgnum og rætt um námskeiðið og annað sem viðkemur störfum stjórnenda.

Ári eftir að þessar skólastýrur luku námskeiði Menntafléttunnar fyrir skólastjórnendur segja þær að samstarfið og samvinnan í Menntafléttunni hafi orðið til þess að enn séu þær mun

nánari og vinni meira saman en áður en þær voru saman á námskeiðinu. Góð persónuleg tenging skapaðist sem heldur áfram að eflast. Enn þann dag í dag leita þær reglulega til hver annarrar til að fá ráð eða almennt spjall um skólastarfið; í myndsímtölum, á Teams eða í síma.

Guðbjörg Þóra Jónsdóttir og Christiane L. Mueller, Bláskógaskóli Laugarvatni

Námskeiðið Náttúran í gegnum linsuna gaf okkur tækifæri til að þróa enn betur notkun okkar á tækninni í kennslunni. Afrakstur námskeiðsins er að finna á þessum tveimur hlekkjum: Ljósmyndaverkefnið er [hérna](#) og Stop Motion myndböndin er hægt að skoða [hérna](#).

Ingunn Rós Valdimarsdóttir, Heiðarskóli Reykjanesbæ

Við tókum þátt í Menntafléttunni þetta skólaárið (2021–2022). Þar höfum við fengið fullt af hugmyndum um leiðir til þess að efla áhugahvöt nemenda á lestri. Við nýttum okkur marga sem við heyrðum um á námskeiðinu og sjáum fyrir okkur að koma enn öflugri næsta skólaár með því að fá fleiri kennara í lið með okkur í því að gera lestur barna og ungmenna eftirsóknarverðan.

Marta Sigmarsdóttir, Grunnskóla Vestmannaeyja

Tungumálaregnboginn var gerður á menningarmóti í GRV. Í öllum árgöngum var unnið með sólrir og hver nemandi bjó til sína sól með geislum og þar var ritað hvað fær þig til að ljóma. Við á námskeiðinu, s.s. erum ein úr hvorum skóla í Eyjum, ákváðum að vinna meira með þetta þar sem allir nemendur völdu sér sól, settu mynd af sér á sólina og skrifuðu undir eitt atriði hvað fær þau til að ljóma. Hjörtun voru gerð fyrir nokkrum árum þar sem Velkomin er þýtt á mörgum tungumálum.

Sigrún Helga Snæbjörnsdóttir, Síðuskóli

Ég vann spjöld sem börn nýkomin til landsins fá á sitt borð í bekkjarstofunni. Spjöldin fann ég á netinu á síðu sem heitir languageconnect.com. Ég hafði samband við þá til að fá leyfi til að þýða, fékk engin svör en geri ráð fyrir að það hafi verið í lagi þar sem spjaldið var frítt til niðurrhals. Spjaldið er þýðing á algengustu setningum/hjálparorðum sem barnið stendur frammi fyrir í kennslustofunni. Þýðingar eru á milli íslensku - ensku, íslensku - portúgölsku, íslensku - frönsku, íslensku - úkraínsku.

Það er skemmst frá því að segja að þetta hjálpar mikið fyrstu vikurnar/mánuðina. Þetta er bæði hjálplegt fyrir barnið og ekki síst það starfsfólk sem kemur að barninu.

Aðalheiður G. Halldórsdóttir, Helgafellsskóli, Mosfellsbæ

Verkefnin mín í vetur voru að virkja teymi í kringum ISAT kennslu í Helgafellsskóla. Það gekk vel og hittumst við deildarstjóri og tveir aðrir sérkennarar vikulega. Þessir fundir hafa verið mjög gagnlegir og gefandi. Vonandi mun ávöxtur af þessum fundum vera meiri kennsla og fleiri kennarar í ISAT kennsluna í mínum skóla.

Paulína og Hrönn, Grunnskóli Snæfellsbæjar

Markmið verkefnisins var að undirbúa nemendur fyrir tíma t.d. í náttúrufræði eða samfélagsfræði þar sem nemendur taka þátt í umræðum og taka kaflapróf.

Undirbúningur var quizlet sem við bjuggum til sjálfar úr kennslubókum: efla orðaforða, útskýra hugtök, orðmynd. Þessi verkefni voru unnin í samráði við faggreinakennara. Í lok verkefna voru kennarar mjög ánægðir með niðurstöðuna því krakkarnir komu mjög vel út í prófunum. Þetta sýnir að gott samstarf við kennara skilar góðum árangri.

Bergljót K. Ingvadóttir, Varmárskóli, Mosfellsbæ

Í vetur var tekið fyrir þemað „Margbreytileiki“. Unnum við myndmenntakennarinn að því að búa til plaköt sem hengd voru upp í anddyri sem bjóða gesti og gangandi velkomna á mörgum tungumálum en í skólanum má finna 25 tungumál ef táknmál er talið með.

Viðhorf skólastjórnenda

Eitt af megináhersluatriðum í Menntafléttunámskeiðunum var að hafa áhrif á myndun námssamfélags í skólanum sem heild. Þátttakendum var ætlað að fá með sér samstarfsfólk til að rýna í þá þætti skólastarfsins sem var til umfjöllunar hverju sinni. Til að leggja mat á þessi áhrif var spurningalisti sendur til skólastjórnenda og forstöðumanna frístundaheimila þeirra skóla/stofnana sem áttu starfsmenn á námskeiðunum.

Samtals bárust 109 svör frá stjórnendum (Tafla 6) sem dreifðust vítt og breitt um landið, svör bárust frá öllum landshlutum. Mikið var um opnar spurningar þannig að nokkurn tíma tók að svara listanum sem skýrir tiltölulega fá svör miðað við fjölda skóla sem tók þátt.

Tafla 6 . Fjöldi svara og myndun námssamfélags

	Fjöldi svara	Var myndað námssamfélag í skólanum	
		Já	nei
2021–2022	41	22	19
2022–2023	68	25	43
Samtals	109	47	62

Samtals sögðu 62 svarenda að ekki hefði verið myndað námssamfélag í skólanum og voru ýmsar ástæður nefndar, algengasta orsökina var tímaskortur, álag, skortur á frumkvæði eða að of fáir úr starfsliði skólans hafi sótt viðkomandi námskeið. Á fyrra árinu var einnig nefnt að hvorki þátttakendur né stjórnendur hafi verið meðvitaðir um þetta vinnulag. Úr þessu virðist hafa verið bætt á seinna árinu því enginn svaraði með þessum hætti þá.

Myndun námssamfélags í skólanum

Samtals sögðu 47 skólastjórnendur að það hafi verið myndað námssamfélag í skólanum, um 43% svarenda. Flestir sögðu að eitt námssamfélag hefði verið myndað, sem þýðir væntanlega að einn hópur kennara hafi tekið þátt í þróunarhringjum tengdum Menntafléttu. Allmargir sögðu þó að tveir til þrír slíkir hópar hafi tekið þátt. Viðfangsefnin voru margvísleg eins og við var að búast. Margir nefndu viðfangsefni sem tengdist læsi, lestrarhvatningu eða málörvun. En einnig voru nefnd viðfangsefni sem tengjast stærðfræði, náttúruvísindum, þemavinnu eða leiðsagnarnámi.

Nokkrir nefndu að námssamfélög hefðu verið fyrir í skólanum og eins og einn leikskólastjóri orðaði það:

Það voru fyrir námssamfélög í leikskólanum þar sem allir starfsmenn eru í það minnsta í einu teymi: Lífsleikni, læsi, umhverfismennt, listgreinar og svo bættum við stærðfræðiteymi við.

Annar stjórnandi sagði:

Góður vísir að námssamfélagi myndaðist vegna lestraránægju en þeir kennarar sem sóttu Menntafléttuna vilja gera mun betur á næsta skólaári en tókst að gera á þessu. Heilmargt sniðugt gert (tengt viðfangsefnum með nemendum) en samtal, samráð og samstarf þarf að efla. Þeir kennarar sem tóku þátt í stærðfræðifléttu voru ósáttir við upplegg námskeiðsins, fannst efnið ekki nýttast og því komst það verkefni ekki á neitt flug.

Einn stjórnandi tók það fram að þeir kennarar sem voru á MF námskeiðum hefðu miðlað efninu til annarra starfsmanna, inn á stigsfundi eða starfsmannafundi, og í einum grunnskólanum voru viðfangsefni hvernar lotu rædd á reglubundnum stigsfundum.

Þróunarhringurinn sem verkfæri til skólaþróunar

Stjórnendur voru beðnir um að meta gagnsemi þess að nota þróunarhringinn sem verkfæri til skólaþróunar. Langflestir voru á því að þróunarhringurinn væri eða gæti verið gagnlegur. Langflestir þeirra sem höfðu myndað námssamfélag töldu hann mjög gagnlegan og margir þeirra sem ekki tókst að mynda námssamfélag töldu þróunarhringinn gagnlegan ef tími og aðstæður leyfðu. Önnur ummæli voru almennt á jákvæðum nótum, þróunarhringurinn væri „valdeflandi fyrir starfsmenn“, það væri „gagnlegt að vinna á þennan hátt að þróun skólastarfsins“ og að hann væri „gott tæki en tímafrekt“.

Fyrri árið kom einn stjórnandinn með ábendingu til þeirra sem annast kennslu og umsjón námskeiðanna um að leggja meiri áherslu á að kynna hann og verklagið fremur en ný viðfangsefni sem kennarar nota mikinn tíma í að tileinka sér. Um þetta voru þó skiptar skoðanir. Í einum skólanna þar sem kennarar höfðu reglubundið verið þátttakendur í hinum ýmsu námssamfélögum þótti þróunarhringurinn ekki gagnlegur og of mikill tími færi í tal um verkfærið sjálft.

Greinilegt er að flestir stjórnendur hafa trú á þróunarhringnum sem verkfæri til skólaþróunar, en flókið geti verið að finna tíma til að nýta hann. Innan við helmingur þeirra sem höfðu nýtt hann sögðu hann vera orðið virkt verkfæri í vinnu námssamfélaganna.

Að gera námssamfélögin hluta af menningu skólans

Flestir skólastjórar töldu að námssamfélög yrðu hluti að menningu skólans í framtíðinni þótt það hefði ekki tekist alls staðar. Nokkrir sögðu þó að góð lærdómsmenning væri nú þegar til staðar. Aðspurðir hvernig mætti nýta námssamfélögin sem hluta af menningu skólans lýstu flestir því yfir að vilja halda áfram að efla námssamfélagið með eða án þátttöku í Menntafléttunni eins og þessi ummæli gefa til kynna.

Hef mikla trú á námssamfélögum og ... við ætlum okkur að halda áfram að mynda lærdómssamfélag/námssamfélag/lög. Ef Menntafléttan hjálpar okkur ekki þá finnum við okkur annað verkfæri s.s. starfendarannsóknir.

Aðrir höfðu trú á að með þrautseigju, skipulagi og tíma muni vinnulag Menntafléttu aðstoða við að styrkja námssamfélagið í skólanum, það sé „vilji og áhugi til staðar hjá kennurum og stuðningur frá stjórnendum“. Þetta sé t.d. gert „með því að fá fleiri til liðs við verkefnið og smám saman víkka það út í allan skólann“ og að verkfæri Menntafléttunnar auki möguleika á eftirfylgni og að virkt námssamfélag sé í húsi.

Frumkvæði og virkni stjórnenda í námssamfélagi

Um helmingur stjórnenda sagðist hafa tekið virkan þátt í námssamfélaginu og var það svipað bæði árin. Aðspurðir um ástæður þess að taka ekki þátt nefndu flestir þekkt stef eins og tímaskort, bæði þeirra eigin og kennaranna sem tóku þátt eða að viðkomandi starfsmenn hafi annaðhvort hætt í námskeiðinu eða ekki haft áhuga á myndun námssamfélags. Áhuginn virtist þó vera fyrir hendi eins og einn orðaði það:

Ég var það fyrst en svo voru hlaupin vegna forfalla mikil í feb-maí og ég missti af þeim. Ég var samt í mjög öflugu námssamfélagi og með mikinn áhuga á því að vera með í því.

Stjórnendur voru jafnframt beðnir um að lýsa aðkomu sinni að myndun námssamfélaganna, sem allmargir gerðu. Hún var allt frá því að vera bein þátttaka í námskeiðum og að því að hvetja og styðja. Stuðningurinn var oftast í formi þess að gefa tíma, skapa rými eða sýna áhuga, eins og eftirfarandi ummæli gefa til kynna: „Gef rými og tíma ásamt því að sækja um

styrki. Tek þátt sjálf með því að efla mig í starfi með námskeiðum og námi.“ Einn stjórnandi lýsti aðkomu sinni með eftirfarandi hætti:

Hvetja þátttakendur til samstarfs með því að leiða allt kennarasamfélagið í sömu átt og skapa sameiginlegan skilning um tilganginn. Vinna með grasrótinni og hvetja þátttakendur til að koma sérfræðipækkingu sinni á framfæri og vinna með færni sína í samstarfi við stjórnendur og kennara til að bæta gengi skólans og auka á jákvætt viðhorf allra kennara til þessara mikilvægu þátta. Sjá til þess að halda utan um megintilganginn, þ.e. meta stöðuna, hvað er vel gert og hvað má betur fara, setja í gang rýnivinnu og framkvæmdaáætlun sem stuðlar að bættum árangri allra nemenda.

Áhrif af þátttöku á starfshætti einstaklinganna eða á skólastarfið sem heild

Langflestir sem svöruðu spurningunni um hvort þátttaka kennaranna hefði haft áhrif á skólastarfið töldu svo vera. Nokkrir útskýrðu hvernig það gerðist. Margir nefndu þætti eins og faglegri vinnubrögð, nýjar hugmyndir, staðfestingu á því að þau sjálf væru að vinna gott starf o.s.frv. Sumir útskýrðu þetta með almennum hætti um að öll starfspróun eða fagleg samræða væri gagnleg, á meðan aðrir voru nákvæmari. Eftirfarandi ummæli sýna vel dæmi um hvernig starfsmenn breyttu starfsháttum sínum:

Þeir gerðu verkefni með börnunum með nýjum aðferðum og breyttu sínum eigin hugmyndum. Þeir sáu að börn fengju námstækifæri tengt viðfangsefninu sem þeir höfðu ekki gert sér grein fyrir áður.

Bæði kennarinn sem tók þátt og aðrir kennarar sem hún kynnti verkefni fyrir sáu hvernig hægt væri að útfæra stærðfræði á opinn máta, ekki bundinn við lokað verkefnablað.

Þeir voru að prófa nýja hluti og augljóst að kennarahjartað fór að slá hraðar og aukinn áhugi var sýnilegur. Sum verkefni voru einnig að hitta vel í mark hjá nemendum. Umræða varð jákvæðari og peppið jókst.

Þetta hefur opnað augu kennara fyrir annars konar nálgun í stærðfræðikennslu og aukið á fjölbreyttar leiðir hjá þeim.

Einn nefndi kosti þess að hafa námskeiðin rafræn fyrir skóla úti á landi og annar benti á að stuðningsfulltrúar sem sóttu MF námskeið hefðu fengið tækifæri til að „spegla starf sitt og

heyra hvað aðrir væru að gera“. Annar þeirra tveggja sem töldu að þátttakan hefði ekki haft áhrif á starfshætti sagði að námskeiðið hefði ekki verið það sem viðkomandi kennari var að leita eftir en hinn sagði:

Við náðum því miður ekki að fylgja eftir námskeiðinu, gátum tekið þátt í tvö skipti, en ekki meira. Að okkar mati var þetta of langt og of oft. Tímarnir voru oft á tíma sem starfsfólk var ekki í vinnu (vinnustaðurinn okkar, frístund og skammtímadvöl, er með vaktavinnu, helgar, kvöld, næturvakt). Einnig var erfitt að taka þátt í hópastarfi í fjarbúnaði. Ég hefði viljað fá hnitmiðaða og góða fræðslu ásamt einföldum verkefnum til að vinna saman sem heild á starfsmannafundum.

Aðspurðir um áhrif af þátttöku starfsmannanna á skólastarfið sem heild, töldu nokkrir svo vera. Útskýringar á því hvernig það gerðist voru margvíslegar, t.d.:

Aukinn áhugi á áhugavekjandi aðferðum í lestrarkennslu og þjálfun, fólk fór upp á tær og setti sig í framkvæmdaglaðari stellingar, ef svo má segja.

Mér fannst við eflast í teymiskennslu, samstarfi og samvinnu ásamt því að bjóða nemendum upp á nám sem höfðaði betur til þeirra.

Jákvæðni og meiri trú á eigin getu.

Við lærðum af fræðslu hennar á starfsmannafundum og starfsdegi.

Samtalið á milli kennara jókst þ.e. fagmennskan. Tengslanetið stækkaði og fólk var greinilega að fá út úr því að segja hvað þeir gerðu gott og svo fá nýjar hugmyndir og verkfæri í hendurnar til að auðga sína kennslu.

Upplifa sig mikilvæga í lærdómssamfélaginu. Hafa margt til málanna að leggja og koma með hugmyndir sem breytt hafa starfinu í skólanum.

Samheldni og líka þegar margir geta sótt sama námskeiðið sem fer fram á netinu.

Mér fannst sérstaklega þeir sem eru ófaglærðir deildarstjórar hafa sérstaklega gott af þessu. Þeir komu sjálfsöruggari eftir tímana og fannst eins og þeim væri létt að vita að þeir væru að gera rétt og hefðu margt fram að færa. Mér fannst líka almennt að fólki fyndist þetta skemmtilegt þó að í sumum tímum hafi fólki fundist að væri að fara í of mikil grunnatriði og ekki bæta neinu við sem það vissi ekki.

Um ástæður þess að þátttakan hafði ekki áhrif á skólastarfið var nefnt að viðkomandi þátttakendur hafi ekki haft áhuga á að hafa áhrif.

Önnur atriði um Menntafléttu

Í lok spurningalistans höfðu þátttakendur tækifæri til að koma á framfæri athugasemdum eða ábendingum. Allmargir nýttu sér þennan valkost og bentu bæði á kost og löst.

Margir lýstu ánægju og þakklæti eins og eftirfarandi dæmi sýna:

Menntafléttan er mjög gagnleg að mínu mati og við ætlum að halda áfram með það sem við lögðum upp með í haust á næsta skólaári, kafa dýpra og gera betur.

Frábært að stuðningsfulltrúi kæmist á námskeið. Hans fagmennska jókst og gott fyrir hann að fá tækifæri til að ræða við sérfræðinga og jafningja.

Þakklæti fyrir frábært framtak sem ég svo sannarlega vona að verði framhald á.

Þessa dagana eru starfsmenn hjá mér að peppa hver annan í að skrá sig og vona ég bara að þetta góða verkefni haldi áfram.

Menntafléttan er frábær stuðningur við skólastarf sem byggir á áhugasviði kennara og skilar sér margfalt inn í skólastarfið.

Greinilega vel skipulögð námskeið þar sem kennarar komu eftir hvert skipti fullir af nýjum fróðleik og forystuhæfileikum og eru þær nú þegar að skoða næstu námskeið Menntafléttunnar og eru að hvetja fleiri kennara til að taka þátt.

Einnig voru settar fram ábendingar um það sem betur mætti fara hjá skipuleggjendum eins og eftirfarandi ummæli sýna:

Fólki þótti námskeiðin allt of viðamikil miðað við að vera ekki formlegt háskólanám og ekki einingabær.

Varð bara svo vonsvikin yfir að lítil áhersla væri á leiðtogaþáttinn. Mætti þess vegna einfalda viðfangsefnið og leggja áherslu á að hjálpa þátttakendum að hafa áhrif á samstarfsfólk sitt og sannfæra það. Ekki flækja málin.

... kennarinn sem sótti námskeiðið hefði viljað velja hvort hann geti nýtt það til eigin nota eða að búa til námssamfélag. Kennarinn hafði ekki áhuga á slíku enda næg verkefni fyrir og starfsmannabreytingar og covid, hefði ekki getað bætt þessu á starfsmannahópinum að hennar mati. Kláraði ekki námskeiðið vegna þess að henni fannst of mikill þrýstingur að hafa námssamfélag en ekki að fá þá mildi að nýta námskeiðið fyrir sig til að auka og bæta sig í starfi.

Einnig var minnst á að gott væri að hafa fundina oft og styttri og ekki alltaf á sama degi, það auðveldaði að leysa fjarveru og reglulegir fundir héldu fólki við efnið.

Nokkrir ræddu um möguleikann á að taka námskeiðið í fjarnámi á neti. Sumum þótti það gott og lýstu þakklæti fyrir þann möguleika á meðan aðrir töldu að form og inntak þessara námskeiða hentaði ekki sem netnám.

Samantekt og lokaorð

Hér er stiklað á stóru um helstu niðurstöður út frá matsspurningunum sex sem vörðuðu m.a. bakgrunn þátttakenda og virkni þeirra í námskeiðunum, ávinning fyrir þau sjálf og skólastarfið og þá einkum myndun námssamfélagsins.

Þátttakendur – bakgrunnur og virkni

Greinilegt var að námskeiðin þóttu aðlaðandi og margir skráðu sig til leiks þegar námskeiðin voru auglýst. Þátttakendur voru frá öllum skólastigum og dreifðust víða um landið.

Dreifingin var einnig talsverð varðandi starfsaldur, lífaldur og menntun en þó virðist sem hlutfallslega fleiri þátttakendur með stuttan starfsaldur hafi sótt námskeiðin. Of fáir svöruðu lokamatinu þannig að erfitt var að greina hópinn t.d. eftir námskeiðum, skólastigi eða staðsetningu.

Ljóst er að talsvert brottfall var úr öllum námskeiðunum, sérstaklega fyrra árið þegar faraldur vegna Covid-19 gekk yfir. Erfitt er þó að setja fram nákvæmar tölur um brottfall m.a. vegna þess að utanumhald um skráningu á virkni og þátttöku var fremur óformlegt, ekkert skráningargjald var greitt og þátttakendur fengu ekki sérstaka umbun fyrir að ljúka námskeiði t.d. með einingum eða formlegu viðurkenningarskjali. Því var ekki ástæða til að halda vel utan um mætingu og virkni þátttakenda, auk þess sem vinnustofur voru haldnar á neti og stundum deildu fleiri en einn skjá. Margir þeirra sem skráðu sig að vori mættu ekki til leiks að hausti þegar námskeiðin byrjuðu. Síðara árið var reynt að taka tillit til þess að miða brottfallstölur við þá sem mættu í fyrstu námskeiðslotu og mældist brottfall þá mun minna.

Þátttakendur voru almennt ánægðir með skipulag námskeiðanna og þá sérstaklega seinna árið. Fyrirkomulagið var þó í stórum dráttum það sama, enda voru það skilaboð úr gagnasöfnun eftir eitt ár en þó var brugðist við ýmsum ábendingum, s.s. að gefa skýrari skilaboð og vera í betra sambandi við skólastjórnendur. Einnig kom fram að sumum þótti kröfurnar um vinnuframlag vera fullmiklar miðað við að námskeiðin væru ekki metin til háskólaeininga.

Ávinningur varðandi aukna þekkingu og hæfni

Almenn ánægja þátttakenda var talsvert meiri seinna árið en það fyrra. Vel yfir 80% þeirra sem svöruðu lokamati bæði árin sögðust hafa séð nýjar leiðir til að þróa og bæta kennslu sína, en innan við 50% sögðust þó hafa gert breytingar.

Eitt af meginmarkmiðum námskeiðanna var að efla hæfni þátttakenda til að verða leiðtogar í námssamfélagi jafningja. Það virðist hafa gengið upp þar sem yfir 80% svarenda töldu svo vera. Í opnum svörum kom þó fram að nokkrir þátttakendur höfðu meiri áhuga á að styrkja þekkingu sína í viðfangsefni námskeiðsins fremur en að efla færni sína sem leiðtogar. Þetta var meira áberandi í svörum fyrra árið og bendir allt til þess að upplýsingar um form og fyrirkomulag MF hafi ekki komist nægilega vel til skila.

Um myndun námssamfélags í skólum og þróunarhringinn

Í að minnsta kosti um helming skóla virðist sem hafi tekist að mynda námssamfélag í kringum þátttakendur á MF námskeiðum samkvæmt svörum frá stjórnendum. En um þrír fjórðu hlutar þeirra þátttakenda sem svöruðu lokamati telja að vinnan við myndun námssamfélaga hafi gengið vel eða frekar vel. Þar sem það var ekki gert var nefndur tímaskortur, covi, eða að skipulag námskeiðsins hafi ekki verið nægilega styðjandi. Í einhverjum tilfellum virðist sem skipulag námskeiða hafi ekki verið í samræmi við markmið og áætlaða framkvæmd Menntafléttu, sérstaklega fyrra árið. Það kemur fram í svörum a.m.k. eins skólastjórnanda og einhverra kennara að ekki hafi verið gert ráð fyrir myndun námssamfélags í skólanum.

Svo virðist af svörum bæði þátttakenda í námskeiðunum og stjórnenda að þróunarhringurinn hafi verið gagnlegt verkfæri í námssamfélagi kennara, þar sem það var á annað borð virkt. Flestir stjórnendur lýstu yfir trú á þróunarhringnum sem verkfæri í skólaþróun, jafnvel þótt þeim hafi ekki tekist að nýta hann í þetta skiptið. Þetta viðhorf var þó ekki algilt, sumir, bæði stjórnendur og kennarar, sáu ekki tilgang í að nýta þróunarhringinn. Svipuð viðhorf birtust í umræðum meðal verkefnisstjóra MF á fundi þann 31. janúar 2024. Þar voru flest á því að þróunarhringurinn væri nú vel þekktur og að festast í sessi í daglegu starfi en aðrir töldu hann ekki vera að slá í gegn.

Ríflega helmingur svarenda telja það nokkuð öruggt eða líklegt að vinnulag MF verði hluti af daglegu starfi þeirra í framtíðinni, sem má teljast jákvætt. Svipað hlutfall segist þegar hafa breytt starfsháttum og nefnir þá sérstaklega aukna samræðu við samstarfsfólk auk þess að hafa fengið í hendur verkfæri til áframhaldandi þróunar. Skólastjórnendur voru sama sinnis.

Lokaorð og ályktanir um framhaldið

Námskeið MF eru um margt ólík hefðbundinni starfsþróun þar sem fólk fer á námskeið og hverfur svo aftur til sinna daglegu starfa. Slík námskeið hafa verið gagnrýnd fyrir að leiða ekki til breytinga eða umbóta á starfsháttum (Forde og McMahon, 2019) Námskeið MF gera ekki einungis ráð fyrir virkri tengingu við daglegt starf, heldur er þátttakendum einnig ætlað að fá samstarfsfólk til liðs við sig til að rýna í daglegt starf og prófa sig áfram með nýjar leiðir. Þannig starfsþróun er nátengd öðru umbótastarfi í skólanum og þess vegna er stuðningur skólastjórnenda grundvallaratriði. Þetta er það form starfsþróunar sem fræðafólk mælir með, ef ætlunin er að hafa áhrif á kennsluhætti (t.d. Boylan og Demack, 2018; Darling – Hammond o.fl., 2017; Forde og Machanon, 2019; Magnusson o.fl., 2023;) og gerir mun meiri kröfur til þátttakenda. Einn megintilgangur MF var að styðja við myndun námssamfélags í skólum sem er flókið m.a. vegna þess að það kallar ekki einungis á breytta starfshætti heldur einnig á breytta menningu og nálgun í skólastarfinu (Anna Kristín Sigurðardóttir, 2013; Berglind Gísladóttir o.fl. 2019).

Umgjörð um námskeið MF var fremur óformleg, m.a. vegna þess að litið var á kennara sem þátttakendur í námssamfélagi fremur en skráða aðila á námskeið. Af þessum sökum var erfitt að henda reiður á raunverulegri virkni þátttakenda og brottfalli. Æskilegt væri að leita leiða til að efla skuldbindingu þátttakenda, t.d. með einhvers konar vottun á því að viðkomandi hafi lokið námskeiðinu.

Í ljósi þessa er athyglisvert hve jákvæða umsögn námskeið MF fá og hve stór hluti þeirra sem svara lokamati telja hana hafa haft eða muni hafa áhrif á daglegt starf í framtíðinni. Rétt er þó að taka fram að ekki er hægt að fullyrða um hvað raunverulega breyttist, gögnin ná ekki til þess. En myndun námssamfélaga í skólum gekk mun betur seinna árið en það fyrra og það sama má segja um viðhorf til þróunarhringsins sem verkfæris. Þetta er vissulega hvatning til að halda áfram að þróa MF í þessu formi til að festa vinnulag MF betur í sessi. Ætla má að tvö ár séu of stuttur tími. Ennfremur mætti hugleiða að leita leiða til að tryggja handleiðslu við kennara og stjórnendur inni í skólunum

Heimildir

- Anna Kristín Sigurðardóttir. (2013). Skóli sem lærdómssamfélag. Í Rúnar Sigþórsson, Rósa Eggertsdóttir og Guðmundur Heiðar Frímansson (ritstjórar). *Skólastarf í ljósi fagmennsku*. bls. 35-54. Háskólaútgáfan
- Darling-Hammond, L., Hyster, M. E., Gardner, M. (2017). *Effective teacher professional development*. Palo Alto, CA: Learning Policy Institute.
<https://learningpolicyinstitute.org/product/teacher-prof-dev>
- Boylan, M. og Demack, S. (2018). Innovation, evaluation design and typologies of professional learning. *Educational Research*, 60(3), 336–356.
<https://doi.org/10.1080/00131881.2018.1493352>
- Forde, C. og McMahon, M. (2019). *Teacher quality, professional learning and policy. Recognising, rewarding and developing teacher expertise*. Palgrave Macmillan.
- Magnusson, C.G., Luto, J.M., og Blikstad-Balas, M. (2023). Developing teachers' literacy scaffolding practices—successes and challenges in a video-based longitudinal professional development intervention. *Teacher and Teacher Education*, 133.
<https://doi.org/10.1016/j.tate.2023.104274>
- Murray, J. (2014). *Designing and implementing effective professional learning*. Corwin.
- Oddný Sturludóttir, Birna Hugufrún Bjarnardóttir, Ester Ýr Jónsdóttir, Ingileif Ástvaldsdóttir og Jenný Gunnbjörnsdóttir. (2021). Menntafléttan: Námssamfélög í skóla- og frístundastarfi. *Skólabræðir. Tímarit samtaka áhugafólks um skólaþróun*. [Menntafléttan: Námssamfélög í skóla- og frístundastarfi – Skólabræðir \(skolathraedir.is\)](#)
- Oddný Sturludóttir, Ingileif Ástvaldsdóttir og Jenný Gunnbjörnsdóttir. (7. október, 2022). „Ég hugsaði á dýpri hátt um hvernig hægt væri að miðla starfsháttum mínum til annarra.“ [fyrirlestur]. Menntakvika, Reykjavík.